

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2025-07-04 i mål nr M 2440-24, se bilaga A

PARTER

Klagande

NCC Industry AB

Ombud: C.H och I.H

Motpart

1. Länsstyrelsen i Västerbottens län
2. Vapstens sameby

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till täkt- och vattenverksamhet m.m. inom fastigheten A i Bjurholms kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen ändrar mark- och miljödomstolens dom på följande sätt.

1. Under rubriken ”**Tillstånd**”
 - a. Formuleringen ”mellan den 1 maj till 30 september varje år” i första stycket upphävs.
 - b. Sista stycket upphävs.

2. Rubriken över villkor 6 ändras till följande lydelse: *Arbetstider, buller och samråd*
3. Villkor 6 blir villkor 6 a och ges följande lydelse:

Verksamheten får bedrivas enligt nedan:

Skutknackning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 06.00-18.00

Borrning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 06.00-22.00.

Sprängning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 07.00-18.00.

Krossning får endast ske helgfri vardag samt lördag och söndag klockan 06.00-22.00.

Sortering, asfalttillverkning, lastning och transporter, upplagshantering samt reparations- och underhållsarbeten får ske alla dagar dygnet runt.

4. Villkor 8 ges följande lydelse:

NCC ska under driftskede 1 och 2 anlägga ett åtta meter högt bullerskydd norr om krossanläggningen för det fall arbetsmomenten borrning och krossning ska utföras samtidigt under kvällstid (kl. 18.00-22.00). Bullerskyddet ska vara på plats fram till dess att mätning visar att skyddsåtgärder inte längre erfordras för att innehålla gällande riktvärden.

5. Två nya villkor införs med följande lydelse:

Villkor 6 b

Om bolaget planerar att bedriva verksamhet under perioden 1 oktober till 30 april ska bolaget samråda med berörd sameby om verksamhetens bedrivande. Samråd ska ske i syfte att hitta lämpliga skyddsåtgärder och för att täktverksamheten ska kunna anpassas utifrån aktuella omständigheter för rennäringens bedrivande. Samråd behöver dock endast hållas om behov av det framkommit i kontakt med samebyn. Under vinterbetessäsongen ska samebyn erbjudas information om transporter av snö, för det fall det blir aktuellt.

Villkor 6 c

Under perioden från och med den 1 oktober till och med den 30 april, när renar befinner sig i området, får sprängning endast ske efter skriftligt medgivande från berörd sameby.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

NCC Industry AB (bolaget) har yrkat att mark- och miljödomstolens dom ska ändras på följande sätt (text som utgår är överstruken och text som utgör tillägg är kursiverad och understruken).

1. I första hand att följande delar stryks ur tillståndsmeningen.

~~... mellan den 1 maj till 30 september varje år...~~

~~Om bolaget överenskommer om annat med Vapstens sameby får verksamheten även bedrivas under övriga delar av året. En sådan överenskommelse ska vara skriftlig och undertecknad av båda parter.~~

I andra hand att det i tillståndsmeningen förtydligas att bolaget får införa 7 000 ton snö per år utan hinder av begränsning i tid för övriga delar av verksamheten.

2. Att villkor 6 ges följande lydelse.

Verksamheten får bedrivas enligt nedan:

~~Börning och skutknackning~~ får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 06.00-18.00

Börning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 06.00-22.00.

Sprängning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 07.00-18.00.

Krossning får endast ske helgfri vardag samt lördag och söndag klockan 06.00-22.00.

Sortering, asfalttillverkning, lastning och transporter, upplagshantering samt reparations- och underhållsarbeten får ske alla dagar dygnet runt.

Tillsynsmyndigheten kan medge annan arbetstid för utlastning och transport av material för halkbekämpning samt införsel av snö.

3. Att villkor 8 ges följande lydelse.

NCC ska under driftskede 1 och 2 anlägga ett åtta meter högt bullerskydd norr om krossanläggningen för det fall arbetsmomenten borrar och krossning ska utföras samtidigt under kvällstid (kl. 18.00-22.00). Bullerskyddet ska vara på plats fram till dess att mätning visar att skyddsåtgärder inte längre erfordras för att innehålla gällande riktvärden.

4. Att ett nytt villkor införs med följande lydelse.

Om bolaget planerar att bedriva verksamhet under perioden 1 oktober till 30 april ska bolaget samråda med berörd sameby om verksamhetens bedrivande. Samråd ska ske i syfte att hitta lämpliga skyddsåtgärder och för att täktverksamheten ska kunna anpassas utifrån aktuella omständigheter för rennäringens bedrivande. Samråd behöver dock endast hållas om behov av det framkommit i kontakt med samebyn.

Under vinterbetessäsongen ska samebyn erbjudas information om transporter av snö, för det fall det blir aktuellt.

Vapstens sameby har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har medgett bolagets överklagande men anført att ett villkor bör införas med följande lydelse.

”Under perioden från och med den 1 oktober till och med den 30 april, när renar befinner sig i området, får sprängning endast ske efter skriftligt medgivande från berörd sameby.”

Bolaget har medgett länsstyrelsens villkorsförslag.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Bolaget har anfört i huvudsak följande.

Domen innehåller en oskäligen begränsning av arbetstiden vilket medför att bolaget inte kommer att kunna producera den årliga mängd ballastmaterial och morän som tillståndet medger om inte produktionen intensifieras kraftigt under den tillåtna tiden på året. Detta skulle medföra fler sprängningar, fler borrhaggat och krossanläggningar samt ett ökat antal transporter under den tillåtna tiden. Vidare skulle material som producerats i tåkten behöva köras ut innan den 1 oktober och därefter mellanlagras. Eftersom bolaget i detta skede inte vet vilken efterfråga det finns på materialet skulle det innebära en betydande ekonomisk risk. Sammanlagt uppskattas de årliga merkostnaderna uppgå till minst 8–10 miljoner kronor, vilket gör verksamheten ekonomiskt ohållbar i sin nuvarande tillståndsform.

Bolagets verksamhet är enligt tillståndet beroende av ett årligt förekommande skriftligt samtycke från samebyn. I praxis förekommer villkor om att sökanden ska samråda med berörd sameby men i detta fall har mark- och miljödomstolen i tillståndsmeningen begränsat verksamhet och gjort den beroende av ett skriftligt samtycke. En sådan begränsning är både oproportionerlig och saknar helt miljönytta. Samebyn har uppgett att det inte är varje år som renarna befinner sig i området. Detta eftersom befintlig väg innebär en svår passage för renarna och då det inte alltid finns tillräckligt med bete på den aktuella platsen. Att bolaget trots detta behöver inhämta skriftligt samtycke från samebyn under de år samebyn och renarna inte befinner sig i området är ett oproportionerligt strängt krav som är oerhört betungande för bolaget. Villkor eller bestämmelser i ett tillstånd får inte vara så pass ingripande att de avsevärt försvårar verksamheten.

Det är bolagets uppfattning att samebyn aldrig under tillståndstiden kommer att lämna ett skriftligt samtycke utan någon form av ekonomisk ersättning eller annat krav. I diskussioner mellan parterna har det vidare framkommit att samebyn inte har faktisk möjlighet att ge besked om huruvida renarna kommer befinna sig i området under en specifik vinterbetesperiod mer än någon vecka i förväg. Det är inte möjligt för bolaget

att planera, beställa och transportera exempelvis borrhutrustning med så kort varsel. Det är vidare enligt uppgift från samebyn omöjligt att redan i maj uttala sig om huruvida renarna kommer befinna sig i området i oktober samma år. Så som tillståndet är formulerat kommer bolaget aldrig kunna planera sin produktion, försäljning, eller lämna anbud i upphandlingar under vintersäsongen samma år. Villkoret medför även att bolaget inte kan ta sig an uppdrag som sträcker sig över ett eller flera år då verksamheten är beroende av samebyns skriftliga godkännande från år till år.

Det finns ett för rennäringen riksintresseklassat område cirka 750 meter nordväst om verksamheten, som utgörs av en svår passage. Den svåra passagen innefattar samma störningszon som väg 92. För att undvika den svåra passagen behöver samebyn styra renarna öster om Bjurholms samhälle, den svåra passagen och tåkten. Eftersom utökad brytning sker söderut påverkar utökad verksamhet inte möjligheten för samebyn att styra renarna öster om tåkten och bort från det riksintresseklassade området med den svåra passagen. Den planerade verksamheten medför vidare ingen påverkan på de tre riksintresseklassade flyttlederna öster om tåkten.

Bolaget har föreslagit att infartsvägen till tåkten kan stängslas på det sätt samebyn önskar för att förhindra att renar leds via den plogade infartsvägen ut på väg 92. Vägen plogas dock redan nu av fastighetsägaren då det bedrivs annan verksamhet i området, vilket bolaget inte har rådighet över.

I villkor 6 har den tid då borring får ske begränsats till 06.00–18.00 i förhållande till bolagets yrkande att borring ska tillåtas 06.00–22.00. I tidigare tillstånd har borring varit tillåten fram till kl. 22 helgfri måndag–fredag samt lördag kl. 09-17 och söndag kl. 17-22 utan att det har inkommit klagomål från närboende. Avståndet mellan tåkten och närmsta bostadsfastighet är cirka 750 meter. Enligt utförda bullerberäkningar innehåller verksamheten med angivna arbetstider Naturvårdsverkets riktvärden (Naturvårdsverkets rapport 6538 Vägledning om industri- och annat verksamhetsbuller) för drift under dag, kväll och natt för såväl lördagar, söndagar som helgdagar vid samtliga kringliggande bostadsfastigheter under förutsättning att bergborr-aggregatet endast är i drift 06.00-18.00 på vardagar, alternativt att ett åtta meter högt bullerskydd uppförs i enlighet med bolagets föreslagna åtagande.

Det är endast under driftskede 1 och 2, då borring och krossning utförs samtidigt samt under kvällstid (kl. 18.00-22.00) som riktvärdena enligt utförda beräkningar överskrids. Villkoret behöver därför förtydligas så att det framgår att det endast är om borring och krossning kommer utföras samtidigt och under kvällstid som bolaget behöver uppföra ett bullerskydd. I alla andra situationer och driftskeden behövs inte denna begränsning.

Vapsten sameby har anfört i huvudsak samma som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg och förtydliganden.

Bolagets verksamhet kommer, om den bedrivs vintertid när renskötsel bedrivs i området, påverka renarnas möjligheter att beta i intill- och närliggande betesområden. Verksamheten bedöms också påverka intilliggande riksintresseklassade områden. Den plogade infartsvägen och transporterna till följd av snöhantering medför ytterligare konsekvenser. Begränsningen som innebär att bolaget behöver samebyns skriftliga samtycke för att bedriva verksamhet vintertid motsvarar ett sådant hänsynstagande till samebyns markanvändning som skyddas enligt 3 kap. 5 § miljöbalken. Begränsningen är inte heller betungande för verksamhetsutövaren eller oproportionerlig sett utifrån nyttan av begränsningen jämfört med kostnaderna för bolaget, i synnerhet som bolaget anfört att verksamhet i huvudsak inte ska bedrivas under tid då renskötsel bedrivs i området.

Ett villkor som kräver samråd och överenskommelse mellan parterna kan vara ineffektivt för att skydda rennäringen. Om parterna inte kan komma överens, riskerar rennäringens intressen att inte tillgodoses på ett tillräckligt och rättssäkert sätt. Samebyn har mycket dåliga erfarenheter av villkor som är utformade på det sätt som bolaget föreslår. Parterna har i stort sett aldrig kommit överens om vilka åtgärder som är påkallade, erforderliga och ekonomiskt motiverade. Detta eftersom varje sådan åtgärd ofta innebär en kostnad för exploatörerna. Om det dessutom saknas möjlighet för parterna att hänskjuta eventuella meningsskiljaktigheter till tillsynsmyndigheten menar samebyn att villkoret blir utan effekt. Det är därför viktigt att ett eventuellt samråd sker på ett sätt som är förenligt med folkrättsliga principer om urfolks

rättigheter. Mark- och miljödomstolens reglering är konkret och precis och möjliggör parallell markanvändning utan alltför stora ingrepp i samhällsekonomiska intressen och samebyns rätt att nyttja de fastigheter som omfattas av tillståndet.

När vägen till tåkten trafikeras vintertid krävs att den plogas. Renar riskerar att följa den plogade anslutningsvägen från tåkten och ut på väg 92. Tåktvägen ansluter till väg 92 på ett backkrön, vilket ökar riskerna för påkörningar och därmed till ekonomisk skada och förlust för de drabbade renägarna. Stängsel kan i och för sig hålla renar utanför själva verksamhetsområdet men kan samtidigt styra renarna ut på väg 92. Samebyn ifrågasätter att markägaren har anledning att ploga vägen i samma omfattning som bolaget.

En utökning av tåkten innebär förlust av ytor där marklav kan återväxa och det område som tas i anspråk av tåkten kan därmed inte användas för renbete. Damm från verksamheten riskerar även att hamna på lavar och annan växtlighet vilket påverkar betet. Eftersom verksamheten utökas innebär det vidare utökad omgivningspåverkan.

Den ansökta verksamheten påverkar samebyns pågående markanvändning enligt rennäringslagen och miljöbalken samt har påverkan på riksintresseklassade marker för rennäringen. Flyttlederna i området visar att området har betydelse för rennäringen och att det föreligger ett behov av konnektivitet mellan betesmarkerna på ömse sidor av väg 92. Annan markanvändning, som exempelvis skogsbruk, påverkar flyttlederna. Det föreligger därför ett tydligt behov av att ha flera möjliga flyttleder inom trakten för att kunna anpassa sig till fler aktörer än just bolaget. Om den aktuella verksamheten tillåts att bedrivas på det sätt som bolaget vill innebär det att samebyns flexibilitet i förhållande till andra markanvändare minskar, vilket också påtagligt försvårar rennäringens bedrivande.

Länsstyrelsen i Västerbottens län har anfört i huvudsak följande.

Länsstyrelsen medger klagandes yrkande om ändring men anser att det behövs villkor till skydd för rennäringen. Länsstyrelsen anser därför att ett villkor ska införas som

begränsar när sprängningar får ske under vinterbetesperioden. Med denna utgångspunkt anser länsstyrelsen att det finns förutsättningar för att den sökta verksamheten ska kunna samexistera med de motstående intressen som finns inom området.

Påverkan på människors hälsa och miljön samt rennäringen bedöms kunna hanteras på ett acceptabelt sätt genom de i målet medgivna villkoren och de skyddsåtgärder som bolaget redogjort för.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Fastigheten A är belägen strax öster om Bjurholms samhälle och inom Vapsten samebys vinterbetesmarker och trivselland. Tåktverksamhet har bedrivits på platsen sedan år 1998 och den nu tillståndsgivna verksamheten medför att det befintliga brytområdet utvidgas mot sydost. Det innebär även att en större mängd material kan tas ut per år än vad som varit möjligt enligt det tidigare tillståndet.

Mark- och miljödomstolen har bedömt att det finns förutsättningar att bevilja tillstånd för den ansökta verksamheten mellan den 1 maj och den 30 september varje år, men att det med hänsyn till påverkan på rennäringen endast är möjligt att bedriva verksamhet övrig tid på året om bolaget tecknar en skriftlig överenskommelse med Vapstens sameby. Bolaget har överklagat tillståndsdomen och bland annat ifrågasatt om det är möjligt att uppställa ett sådant krav på överenskommelse i tillståndsmeningen.

Det framgår av Mark- och miljööverdomstolens fasta praxis att rennäringen omfattas av miljöbalkens hänsynsregler och att det därför är möjligt att föreskriva försiktighetsmått till skydd för renskötseln (se MÖD 2024:55). Det är vidare tillståndsmyndigheten, i ett ärende gällande tillståndspliktig verksamhet enligt miljöbalken, som har till uppgift att bedöma om en verksamhet är tillåtlig. Kravet på överenskommelse i den överklagade domen innebär att frågan om den tillståndssökta verksamheten kan bedrivas utan att komma i konflikt med rennäringen har överlämnats till parterna vilket inte är möjligt (jfr MÖD 2021:5 och MÖD 2024:60). Kravet på skriftlig överenskommelse mellan bolaget och samebyn ska därför utgå ur tillståndet. Frågan blir då närmast under vilka förutsättningar den ansökta verksamheten kan bedrivas utan att på ett otillåtet sätt hamna i konflikt med rennäringen.

Samebyn har pekat på att en utvidgning av täkten innebär förlust av betesmark och ett hinder vid förflyttning av renar vilket försvårar möjligheterna att bedriva renskötsel i området. Av bolagets rennäringsanalys framgår även att rennäringen är mycket känslig för ingrepp av olika slag i vinterbetesmarkerna och att även små ingrepp i en samebys vinterbetesområde kan få betydande konsekvenser för samebyns fortsatta verksamhet. Det beskrivs som avgörande att det finns sammanhängande lavmarker att tillgå och att dessa är tillfredsställande vad gäller tillgänglighet, storlek och betesro. Det finns därför anledning att anta att den tillståndsgivna utvidgningen av brytområdet kan göra det svårare att bedriva rennäring i området. Eftersom samebyn inte har överklagat tillståndet kan Mark- och miljööverdomstolen emellertid inte pröva frågan om en utvidgning av brytområdet i sig innebär en otillåten inverkan på rennäringen.

Av utredningen i målet framgår att väg 92 utgör ett betydande hinder vid förflyttning av renarna. Tåkttransporterna utgör dock en väldigt liten del av den sammanlagda fordonstrafiken på vägen vintertid. Den ansökta verksamheten kan därför inte antas påverka möjligheten att passera väg 92.

Samebyn har vidare gjort gällande att täktvägen, om den skulle plogas, riskerar att leda renarna mot ett backkrön på väg 92 där de kan bli påkörda av passerande trafik. Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att bolaget har erbjudit att stängsla in vägen enligt anvisningar från samebyn men att risken för att renarna ska ledas mot vägen enligt samebyn även kan uppstå på grund av stängsling.

Även om det saknas skäl att ifrågasätta samebyns beskrivning av riskerna med täktvägen finns det ingen uppgift i målet om att renar letts fram till väg 92 via täktvägen, trots att vägen enligt uppgift från bolaget har plogats av fastighetsägaren varje vinter. Med hänsyn till detta bedömer Mark- och miljööverdomstolen att den beskrivna risken med täktvägen inte på ett avgörande sätt påverkar förutsättningarna för att bedriva rennäring inom området.

Vad gäller den ansökta verksamheten i övrigt har samebyn inte framfört någon konkret invändning mot hur driften av verksamheten historiskt har påverkat, eller i framtiden

riskerar att påverka, renskötseln i området. Utifrån hur bolaget har beskrivit verksamheten i ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen framgår även att verksamhet endast kommer att bedrivas i begränsad omfattning under den tid då renar kan antas befinnas inom området. Mark- och miljööverdomstolen instämmer därför i länsstyrelsens bedömning att den ansökta verksamheten är tillåtlig om den bedrivs i huvudsak på det sätt som bolaget har beskrivit. Ytterligare villkor till skydd för rennäringen är således inte motiverade. Ett villkor om samråd ska dock införas i tillståndet för att ersätta kravet på överenskommelse i enlighet med bolagets yrkande. Även de av bolagen yrkande ändringarna av villkor 6 och 8, som avser bullerpåverkan vid bostäder, ska bifallas. Slutligen ska ett villkor om viss begränsning av sprängning vintertid införas i enlighet med länsstyrelsens förslag och bolagets medgivande.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 2026-10-28

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Anna Tiberg, Åsa Hanna och Ulf Wickström, referent, samt tekniska rådet Anna-Lena Olsson.

Föredragande har varit Harry Hodzic.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen
Domare 2:3

Mål nr M 2440-24

Rättelse/komplettering

Dom, 2025-07-04

Rättelse och komplettering, 2025-08-29

Beslutat av: tf. rådmannen Anders Carlbaum

Rättelsebilaga: Ö-blad MMD-01 - Dom första instans

Av Domslutet framgår att bolaget meddelats verkställighetsförordnande. I anledning av meddelat förordnande ska bolaget med stöd av 22 kap. 28 § miljöbalken ställa en ekonomisk säkerhet om 50 000 kr. Det som anges i andra stycket under rubriken Ekonomisk säkerhet i domslutet avser säkerhet för den ersättning som för en vattenverksamhet kan komma att utgå, om domstolens dom ändras.

PARTER

Sökande

NCC Industry Aktiebolag

Ombud: C.H

Ombud: I.H

Motparter

1. Länsstyrelsen i Västerbotten
2. Miljö- och byggnämnden i Bjurholms kommun

SAKEN

Ansökan om tillstånd enligt 9 och 11 kap. miljöbalken till täktverksamhet, vattenverksamhet m.m. inom fastigheten A, Bjurholms kommun

Avrinningsområde: Öreälven (30)
Koordinater (SWEREF99 TM) N: 7095414 E: 708974

DOMSLUT

Miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen bedömer att den upprättade miljökonsekvensbeskrivningen uppfyller kraven i 6 kap. miljöbalken. Miljöbedömningen kan därmed i enlighet med 6 kap. 43 § miljöbalken slutföras.

Avgörandet är elektroniskt undertecknat

Dok.Id 510974

Postadress
Box 138
901 04 Umeå

Besöksadress
Nygatan 45

Telefon
090-17 21 00
E-post: mmd.umea@dom.se
Info om vår personuppgiftsbehandling:
www.umeatingsratt.domstol.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:00

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen ger - med upphävande av befintligt tillstånd och villkor meddelat av miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västerbottens län, inklusive beslut om ändring av villkor samt delegationsbeslut av Bjurholms kommun gällande anmälan miljöfarlig verksamhet (90.110) och anmälan om mindre ändring (sedimentationsbassänger) - NCC tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att mellan den 1 maj till 30 september varje år på fastigheten A, inom det verksamhetsområde som markerats på Bilaga A2 till den tekniska beskrivningen ("TB"), Bilaga A, bedriva täktverksamhet samt återvinningsverksamhet i enlighet med verksamhetskoderna 10.11, 10.50, 26.150 och 90.110 i miljöprövningsförordningen (2013:251) innefattande:

- a) täkt av berg, inkluderande uttag av maximalt 7 200 000 ton berg och 250 000 ton morän under den totala tillståndstiden samt ett maximalt årligt uttag om 500 000 ton berg och morän, inklusive uppförande och drift av anläggning för krossning och sortering,
- b) årlig införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av maximalt
 - 5 000 ton jord- och schaktmassor,
 - 30 000 ton asfalt, dock med en maximal lagring om 50 000 ton per enskilt tillfälle,
- c) uppställning av asfaltverk samt tillverkning av maximalt 60 000 ton asfalt per år.

Mark- och miljödomstolen ger vidare NCC tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att på fastigheten A,

- uppföra och bibehålla erforderliga anläggningar för att bortleda i tåkten inläckande yt- och grundvatten som lägst ned till +217 meter (RH2000), allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökningshandlingarna samt vad som NCC i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet.

Om bolaget överenskommer om annat med Vapstens sameby får verksamheten även bedrivas under övriga delar av året. En sådan överenskommelse ska vara skriftlig och undertecknad av båda parter.

Tidsbegränsning av tillståndet

Det nu meddelade tillståndet till miljöfarlig verksamhet och vattenverksamhet gäller i 25 år från det att tillståndet tas i anspråk. Vid denna tidpunkt ska området vara slutligt efterbehandlat, om inte tillsynsmyndigheten beslutar annat.

Villkor

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedanstående villkor ska arbetena utföras och verksamheten bedrivas i huvudsaklig överensstämmelse med vad bolaget har uppgett eller åtagit sig i ansökan, om inte annat framgår av denna dom.
2. Personer som arbetar inom täktområdet ska vara väl informerade om betydelsen av innehållet i täkttillståndet. Ett exemplar av täkttillståndet inklusive bilagor ska finnas tillgängligt inom verksamheten och förvaras av platsansvarig.
3. På arbetsplatsen ska hållas god ordning. Förslitet material, skrot och liknande ska omhändertas och transporteras till godkänd mottagare.

Brytdjup samt information av brytnings- och verksamhetsområdet

4. Gränser för brytnings- och verksamhetsområdet ska märkas ut i terrängen med väl synliga och under tillståndstiden varaktiga markeringar. Stängsel ska finnas uppsatt i terrängen runt brytningsområdet där fallhöjden överstiger tre meter, till dess att efterbehandling är slutförd. På avsnitt med olycksfallsrisker ska allmänheten tydligt uppmärksammas på riskerna med att beträda området.
5. Brytning får ske lägst till +218 meter (RH2000) inom brytningsområde som är markerat på kartan i Bilaga A2, undantaget pumpgropar där brytning får ske till lägst +217 meter (RH 2000). Inom brytområdet får grundvattennivån avsänkas till som lägst +217 meter (RH 2000).

Arbetstider och buller

6. Verksamheten får bedrivas enligt nedan:

- Borrning och skutknackning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 06.00-18.00.
- Sprängning får endast ske helgfri måndag till fredag klockan 07.00-18.00.
- Krossning får endast ske helgfri vardag samt lördag och söndag klockan 06.00-22.00.
- Sortering, asfalttillverkning, lastning och transporter, upplagshantering samt reparations- och underhållsarbeten får ske alla dagar dygnet runt.

Tillsynsmyndigheten kan medge annan arbetstid för utlastning och transport av material för halkbekämpning.

7. Den ekvivalenta ljudnivån från täktverksamheten, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande:

Vardag	kl. 06.00–18.00	50 dB(A)
Natt	kl. 22.00–06.00	40 dB(A)
Övrig tid		45 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dB(A) får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

Mätningar ska genomföras vid förändringar i verksamheten som kan öka bullerbidraget eller vid klagomål. Mätningar ska utföras som närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder.

8. NCC ska under driftskede 1 och 2 anlägga ett åtta meter högt bullerskydd norr om krossanläggningen för det fall arbetsmomenten borrning och krossning ska utföras samtidigt. Bullerskyddet ska vara på plats fram till dess att mätning

visar att skyddsåtgärder inte längre erfordras för att innehålla gällande riktvärden.

Utsläpp till luft

9. Åtgärder ska vidtas för att minimera spridning av damm från täktverksamhetens samtliga moment, inklusive vägdamm från täktverksamheten. Bevattning eller andra dammbekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov.

Vibrationer och luftstötsvåg

10. Information om planerad produktionssprängning ska ske till boende inom ett avstånd om 1 000 meter från gränsen för täktens verksamhetsområde senast 48 timmar innan planerad sprängning.
11. Vid sprängning ska den sprängningsinducerade vibrationshastigheten (uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder) understiga värdet 4 mm/s. Om begränsningsvärdet 4 mm/s överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärd vidtas och förnyade mätningar vid nästkommande tre sprängningar visar att begränsningsvärdet innehålls. Sprängningsinducerade markvibrationer får dock inte överskrida 6 mm/s vid bostäder. Kontroll ska ske genom mätning enligt Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66, eller motsvarande.
12. Luftstöt vågor vid närmaste bostäder får inte överstiga värdet 120 Pa, uttryckt som frifältsvärde (alternativt 240 Pa som reflektionstryck). Om begränsningsvärdet 120 Pa överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärd vidtas och förnyade mätningar vid nästkommande tre sprängningar visar att begränsningsvärdet innehålls. Luftstöt våg får dock inte överskrida 150 Pa vid bostäder. Kontroll ska ske genom mätning enligt Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10 för luftstöt vågor, eller motsvarande.

Bortledning och utsläpp till vatten

13. Bortledning av vatten från verksamhetsområdet ska ske via sedimentationsdamm/anläggning som ska vara försedd med oljeavskiljande funktion innan vattnet släpps ut till recipienten. Sedimentationsanläggningen ska vara ändamålsenligt utförd och dimensionerad.

Återvinningsverksamhet

14. Mottagningskontroll och dokumentation av inkommande massor ska ske. Kontroller ska särskilt avse avfallets ursprung, mängd och avfallsproducentens identitet. Vid misstanke om förorening ska massorna ha genomgått provtagning innan massorna får tas emot.

Asfalt som innehåller stenkolstjära får inte tas emot eller lagras i verksamheten. Asfalten ska ha en PAH-16-halt som underskrider 70 ppm.

Endast jord- och schaktmassor som uppfyller riktvärdena för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 "Återvinning av avfall i anläggningsarbeten" eller uppdateringar av denna, får tas in i tåkten.

Kemikaliehantering

15. Petroleumprodukter, oljor och andra flytande kemiska produkter ska förvaras i tank eller liknande med invallning/tråg som rymmer hela tankens volym. Det ska finnas regnskydd över tanken som hindrar nederbörd från att fylla invallningen/tråget. Dubbelmantlad tank och tank med inbyggd invallning får ersätta invallning/tråg. Tanken ska vara försedd med påkörningsskydd. Mängder och förvaring av varor och kemikalier ska journalföras. Tankar och förvaringsutrymmen ska kontrolleras regelbundet.
16. Oljehantering inklusive tankning av arbetsfordon och arbetsmaskiner får endast ske på yta anlagd för ändamålet som förhindrar att spill och läckage når omgivningen. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under

arbetsfordon och arbetsmaskiner. Utrustning för omhändertagande av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.

Tillverkning av asfalt

17. Inför uppställning av mobilt asfaltverk ska tillsynsmyndigheten informeras i förväg.

Kontrollprogram

18. Ett utkast till kontrollprogram för verksamheten ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider.
19. Om verksamheten avbryts eller upphör innan den slutförts enligt detta beslut, ska anmälan om detta göras till tillsynsmyndigheten.

Efterbehandling

20. Uttag av berg ska i den utsträckning det är möjligt ske med en successiv efterbehandling allt eftersom brytningen fortskrider. Brytningsområdets slänter får vid slutlig efterbehandling inte ges en brantare lutning än 1:2.

Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska bolaget inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad efter samråd med tillsynsmyndigheten, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer att detta kan ske vid ett senare tillfälle. Inför upprättande av slutlig efterbehandlingsplan ska samråd hållas med berörd sameby. Samrådet ska syfta till att, utifrån aktuella förutsättningar för rennäringens bedrivande, diskutera eventuella behov av, samt om det finns lämpliga och möjliga, skyddsåtgärder att vidta inom täktverksamheten.

Täkten ska efterbehandlas inom tillståndstiden eller vid senare tidpunkt som bestäms av tillsynsmyndigheten.

Tillsynsmyndigheten ska underrättas när efterbehandlingen är slutförd.

Ekonomisk säkerhet

Bolaget ska för tillståndets giltighet ställa en ekonomisk säkerhet om 2 890 000 kronor avseende kostnaderna för avhjälpande av miljöskada och andra återställningsåtgärder som verksamheten kan föranleda.

Bolaget ska vidare även ställa en ekonomisk säkerhet om 50 000 kronor avseende kostnaderna för avhjälpande av miljöskada och andra återställningsåtgärder som vattenverksamheten kan föranleda.

Säkerheterna ska ges in till mark- och miljödomstolen för prövning innan tillståndet tas i anspråk.

Igångsättningstid

Den i domen tillståndsgivna miljöfarliga verksamheten ska ha satts igång inom fem år från det att denna dom har vunnit laga kraft, annars förfaller tillståndet i den delen.

Arbets tid

Arbetena hänförliga till vattenverksamheten ska vara utförda inom tio år från den dag denna dom fått laga kraft.

Oförutsedd skada

Om den vattenverksamhet som avses med tillståndet medför skador som mark- och miljödomstolen inte förutsett får den skadelidande enligt 24 kap. 18 § miljöbalken framställa anspråk på ersättning. Anspråk på grund av oförutsedd skada ska framställas till mark- och miljödomstolen senast inom 15 år från utgången av den arbetstid som bestämts ovan.

Verkställighetsförordnande

Bolaget får trots att domen inte vunnit laga kraft rätt att omedelbart ta tillståndet i anspråk.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen – som inte ändrar vad som i beslut den 12 juli 2024 har bestämts om prövningsavgift i målet - fastställer prövningsavgiften slutligt till 33 500 kr

Underrättelseskyldighet

Bolaget ska skriftligen meddela tillsynsmyndigheten när det nya tillståndet tas i anspråk.

BAKGRUND OCH MÅLETS HANDLÄGGNING

NCC AB har ansökt om tillstånd för fortsatt och utökad täktverksamhet, återvinningsverksamhet, avfallshantering samt vattenverksamhet i form av bortledning av grundvatten i anslutning till täktverksamheten. Täkten - Supartallen - är belägen inom fastigheten A i Bjurholms kommun. För täktverksamheten finns idag tillstånd beslutat av länsstyrelsen i Västerbotten.

NCCs ansökan kom in till mark- och miljödomstolen 11 juli 2024. Efter att ansökan kompletterats beslutade domstolen den 23 september 2024 om kungörelse av ansökan. Motparter och remissinstanser har därefter fått möjlighet att yttra sig över ansökan.

Länsstyrelsen, Miljö- och byggnämnden i Bjurholms kommun, Sametinget, Svenska kraftnät, Vattenfall eldistribution AB, Vapsten sameby samt privatpersoner har yttrat sig över ansökan.

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn i målet den 19-20 maj 2025.

YRKANDEN M.M.

NCC Industry AB ("NCC" eller "Bolaget") har ansökt om tillstånd enligt 9 kap. miljöbalken att, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i denna ansökan jämte bilagor, på fastigheten A, inom det verksamhetsområde som markerats på Bilaga A2 till den tekniska beskrivningen ("TB"), Bilaga A, bedriva täktverksamhet samt återvinningsverksamhet i enlighet med verksamhetskoderna 10.11, 10.50, 26.150 och 90.110 i miljöprövningsförordningen (2013:251) innefattande:

- c) täkt av berg, inkluderande uttag av maximalt 7 200 000 ton berg och 250 000 ton morän under den totala tillståndstiden samt ett maximalt årligt uttag om 500 000 ton berg och morän, inklusive uppförande och drift av anläggning för krossning och sortering,

- d) årlig införsel, lagring, krossning, sortering och återvinning av maximalt
 - 5 000 ton jord- och schaktmassor,
 - 30 000 ton asfalt, dock med en maximal lagring om 50 000 ton per enskilt tillfälle,
- c) uppställning av asfaltverk samt tillverkning av maximalt 60 000 ton asfalt per år.

NCC har även ansökt om tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken att på fastigheten A, uppföra och bibehålla erforderliga anläggningar för att bortleda i takten inläckande yt- och grundvatten som lägst ned till +217 meter (RH2000), allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som anges i ansökningshandlingarna samt vad som NCC i övrigt har uppgett eller åtagit sig i målet. NCC har vidare yrkat att Mark- och miljödomstolen vid Umeå tingsrätt ("Mark- och miljödomstolen"):

- a) godkänner den i ansökan ingående miljökonsekvensbeskrivningen ("MKB"), Bilaga B,
- b) fastställer att tillståndet ska tidsbegränsas till att gälla i 25 år från det att tillståndet tas i anspråk,
- c) fastställer igångsättningstiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken till 5 år från lagakraftvunnet tillstånd,
- d) bestämmer tiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken, då arbetena hänförliga till vattenverksamheten ska vara utförda, till 10 år från det att tillståndet har tagits i anspråk,
- e) bestämmer den tid enligt 24 kap. 18 § tredje stycket miljöbalken inom vilken anspråk på ersättning med anledning av oförutsedda skador av vattenverksamhet ska framställas till 15 år räknat från utgången av den av domstolen bestämda arbetstiden (punkten d),
- f) fastställer de villkor som föreslås,
- g) meddelar verkställighetsförordnande, dvs. förordnar att tillståndet får tas i anspråk även om beslutet inte har fått laga kraft,
- h) fastställer den ekonomiska säkerheten för fullgörandet av efterbehandlingen till 2 890 000 kronor,

- i) fastställer den ekonomiska säkerheten för vattenverksamheten kopplat till verkställighetsförordnandet till 50 000, samt
- j) beslutar att prövningsavgiften för ansökan fastställs till 33 500 kronor.

Slutligen har NCC hemställt om att det befintliga tillståndet meddelat av Miljöprövningsdelegationen vid länsstyrelsen i Västerbottens län, inklusive beslut om ändring av villkor samt delegationsbeslut av Bjurholms kommun gällande anmälan miljöfarlig verksamhet (90.110), och anmälan om ändring (sedimentationsbassänger) ska upphöra gälla då NCC tar det nya tillståndet i anspråk. NCC ska skriftligen underrätta tillsynsmyndigheten när bolaget avser att ta det nya tillståndet i anspråk.

NCCS FÖRSLAG TILL VILLKOR

NCC har föreslagit följande villkor för verksamheten.

Allmänt villkor

1. Om inte annat framgår av nedanstående villkor ska verksamheten i huvudsak bedrivas i enlighet med vad bolaget har angivit i ansökan eller i övrigt åtagit sig i målet.

Brytdjup samt information av brytnings- och verksamhetsområdet

2. Gränser för brytnings- och verksamhetsområdet ska märkas ut i terrängen med väl synliga och under tillståndstiden varaktiga markeringar. På avsnitt med olycksfallsrisker ska allmänheten tydligt uppmärksammas på riskerna med att beträda området.
3. Brytning får ske lägst till +218 meter (RH2000) inom brytningsområde som är markerat på kartan i Bilaga A2, undantaget pumpgropar där brytning får ske till lägst +217 meter (RH 2000). Inom brytområdet får grundvattennivån avsänkas till som lägst +217 meter (RH 2000).

Arbetstider och buller

4. Verksamheten får bedrivas enligt nedan:

Borrning och Skutknackning får endast ske helgfri måndag-fredag klockan 06.00-18.00.

Sprängning får endast ske helgfri måndag-fredag klockan 07.00-18.00.

Krossning får endast ske helgfri måndag-fredag samt lördag och söndag klockan 06.00-22.00.

Sortering, asfalttillverkning, lastning och transporter, upplagshantering samt reparations- och underhållsarbeten får ske alla dagar dygnet runt.

5. Buller från täktverksamheten, inklusive transporter inom verksamhetsområdet, får inte ge upphov till högre ekvivalent ljudnivå utomhus vid bostäder än följande:

Vardag	kl. 06.00–18.00	50 dB(A)
Natt	kl. 22.00–06.00	40 dB(A)
Övrig tid		45 dB(A)

Arbetsmoment som typiskt sett kan ge upphov till momentana ljudnivåer utomhus vid bostäder över 55 dB(A) får inte utföras nattetid (kl. 22.00–06.00).

Mätningar ska genomföras vid förändringar i verksamheten som kan öka bullerbidraget eller vid klagomål. Mätningar ska utföras som närfältsmätningar och beräkningar vid berörda bostäder.

Utsläpp till luft

6. Damning från verksamheten ska begränsas. Bevattning eller andra dammbekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov.

Vibrationer och luftstötsvåg

7. Vid sprängning ska den sprängningsinducerade vibrationshastigheten (uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder) understiga värdet 4 mm/s. Om begränsningsvärdet 4 mm/s överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärd vidtas och förnyade mätningar vid nästkommande tre sprängningar visar att

begränsningsvärdet innehålls. Sprängningsinducerade markvibrationer får dock inte överskrida 6 mm/s vid bostäder. Kontroll ska ske genom mätning enligt Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66, eller motsvarande.

8. Luftstöt vågor vid närmaste bostäder får inte överstiga värdet 120 Pa, uttryckt som frifältsvärde (alternativt 240 Pa som reflektionstryck). Om begränsningsvärdet 120 Pa överskrids är villkoret ändå uppfyllt om åtgärd vidtas och förnyade mätningar vid nästkommande tre sprängningar visar att begränsningsvärdet innehålls. Luftstöt våg får dock inte överskrida 150 Pa vid bostäder. Kontroll ska ske genom mätning enligt Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10 för luftstöt vågor, eller motsvarande.

9. Information om planerad produktionssprängning ska senast 48 timmar innan planerad sprängning erbjudas till boende inom ett avstånd om 1 000 meter från gränsen för tätens verksamhetsområde. Samebyn ska även erbjudas information om sprängning sker mellan 1 oktober och den 30 april.

Utsläpp till vatten

10. Bortledning av vatten från verksamhetsområdet ska ske via sedimentationsdamm försedd med oljeavskiljande funktion innan det släpps ut till recipienten.

Återvinningsverksamhet

11. Mottagningskontroll och dokumentation av inkommande massor ska ske. Kontroller ska särskilt avse avfallets ursprung, mängd och avfallsproducentens identitet. Vid misstanke om förorening ska massorna ha genomgått provtagning innan massorna får tas emot.

Asfalt som innehåller stenkolsstära får inte tas emot eller lagras i verksamheten. Asfalten ska ha en PAH-16-halt som underskrider 70 ppm.

Endast jord- och schaktmassor som uppfyller riktvärdena för mindre än ringa risk enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1 ”Återvinning av avfall i anläggningsarbeten” eller uppdateringar av denna, får tas in i tåkten.

Kemikaliehantering

12. Petroleumprodukter, oljor och andra flytande kemiska produkter ska förvaras i tank eller liknande med invallning/tråg som rymmer hela tankens volym. Det ska finnas regnskydd över tanken som hindrar nederbörd från att fylla invallning-en/tråget. Dubbelmantlad tank och tank med inbyggd invallning får ersätta invallning/tråg. Tanken ska vara försedd med påkörningsskydd. Mängder och förvaring av varor och kemikalier ska journalföras. Tankar och förvaringsutrymmen ska kontrolleras regelbundet.

13. Oljehantering inklusive tankning av arbetsfordon och arbetsmaskiner får endast ske på yta anlagd för ändamålet som förhindrar att spill och läckage når omgivningen. Alternativt ska ett skydd för uppsamling av spill vara ordnat under arbetsfordon och arbetsmaskiner. Utrustning för omhändertagande av spill ska finnas lättillgängligt inom verksamhetsområdet.

Tillverkning av asfalt

14. Inför uppställning av mobilt asfaltverk ska tillsynsmyndigheten informeras i förväg.

Rennäring

15. Om bolaget planerar att bedriva verksamhet under perioden 1 oktober till 30 april ska bolaget samråda med berörd sameby om verksamhetens bedrivande. Samråd ska ske i syfte att hitta lämpliga skyddsåtgärder och för att täktverksamheten ska kunna anpassas utifrån aktuella omständigheter för rennäringens bedrivande. Samråd behöver dock endast hållas om behov av det framkommit i kontakt med samebyn.

Under vinterbetessäsongen ska samebyn erbjudas information om transporter av snö, för det fall det blir aktuellt.

16. Till dess efterbehandling är slutförd ska stängsel finnas uppsatt i terrängen runt brytningsfronten där fallhöjden överstiger tre meter. Samråd om hur stängslingen utförs ska ske med berörd sameby.

Kontrollprogram

17. Ett utkast till kontrollprogram för verksamheten ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast tre månader efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Kontrollprogrammet ska hållas aktuellt och får i samråd med tillsynsmyndigheten justeras allteftersom verksamheten fortskrider.

18. Om verksamheten avbryts eller upphör innan den slutförts enligt detta beslut, ska anmälan om detta göras till tillsynsmyndigheten.

Efterbehandling

19. Uttag av berg ska i den utsträckning det är möjligt ske med en successiv efterbehandling allt eftersom brytningen fortskrider. Brytningsområdets slänter får vid slutlig efterbehandling inte ges en brantare lutning än 1:2.

Senast tre år innan tillståndet för verksamheten upphör ska bolaget inge en slutlig efterbehandlingsplan till tillsynsmyndigheten, upprättad efter samråd med tillsynsmyndigheten, om inte tillsynsmyndigheten bestämmer att detta kan ske vid ett senare tillfälle. Inför upprättande av slutlig efterbehandlingsplan ska samråd hållas med berörd sameby. Samrådet ska syfta till att, utifrån aktuella förutsättningar för rennäringens bedrivande, diskutera eventuella behov av, samt om det finns lämpliga och möjliga, skyddsåtgärder att vidta inom täktverksamheten.

Tillsynsmyndigheten ska underrättas när efterbehandlingen är slutförd.

Täkten ska efterbehandlas inom tillståndstiden eller vid senare tidpunkt som bestäms av tillsynsmyndigheten.

Övrigt

20. NCC åtar sig att under driftskede 1 och 2 anlägga ett åtta meter högt buller-skydd norr om krossanläggningen för det fall arbetsmomenten borrar och krossning ska utföras samtidigt. Bullerskyddet ska vara på plats fram till dess att mätning visar att skyddsåtgärder inte längre erfordras för att innehålla gällande riktvärden.

MOTPARTERS OCH REMISSINSTANSERS INSTÄLLNING

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Under, som det får förstås, förutsättning att de villkor som länsstyrelsen föreslagit föreskrivs kan länsstyrelsen tillstyrka ansökan.

Miljö- och byggnämnden i Bjurholms kommun

Under, som det får förstås, förutsättning att de hänsyn som kommunen framfört tas kan nämnden tillstyrka ansökan.

Vapstens sameby har avstyrkt ansökan samt motsatt sig verkställighetsförordnandet. I händelse av att domstolen anser att verksamheten är tillåtlig har samebyn föreslagit ett antal villkor som då bör gälla till skydd för rennäringens bedrivande.

Ett antal privatpersoner har yttrat sig och främst framfört farhågor avseende störande buller från täktverksamheten.

ANSÖKAN

Bolaget har grundat sin talan på ansökan, som omfattar i huvudsak följande.

ORIENTERING

Täkten är belägen cirka 2 kilometer öster om Bjurholms tätort och cirka 600 meter söder om Vännäsvägen inom fastigheten A i Bjurholms kommun.

Figur 1. Översiktskarta där tåktens placering är markerad. Från tekniska beskrivningen.

Verksamheten avses bedrivas inom och i direkt anslutning till redan befintligt tåktområde. Tåktverksamhet har bedrivits på den aktuella platsen sedan år 1998. Gällande tillstånd beviljades år 2009.

Ansökan omfattar ett verksamhetsområde på ca 42,1 hektar, varav brytningsområdet uppgår till ca 25,7 hektar. Aktuell fastighet berörs inte av någon detaljplan. NCC har ingått nyttjanderättsavtal med fastighetsägaren, giltigt till 31 december år 2050.

Supartallens bergmaterialkvalité håller mycket hög bergkvalitet och materialet är lämpat för asfaltbeläggningar för högtrafikerade vägar samt andra högkvalitativa ändamål. Bergmaterialet uppges även vara lämpligt för betongtillverkning.

Närmaste bostadsbebyggelse återfinns ca 600 meter norr om verksamhetsområdet. Tåktområdet ligger inom Vapsten samebys vinterbetesmarker.

Bolaget har utrett alternativa lokaliseringar och utformning men ansett att valt alternativ enligt ansökan är det som innebär minst intrång och påverkan på miljön.

Teknisk beskrivning

Tåktverksamheten innefattar dels brytning av berg och morän inom ansökt brytområde, dels uppförande och drift av till verksamheten tillhörande anläggningar, däribland anläggning för sortering och krossning av berg.

Figur 2. Ansökta gränser för verksamhetsområde (röd markering) och brytområde (blå markering). Från den tekniska beskrivningen.

Ansökan omfattar, förutom täktverksamhet, även införsel, lagring och bearbetning av externa jord- och schaktmassor samt asfalt. Syftet med mottagningen av de externa massorna är att de ska återvinnas för att sedan säljas för anläggningsändamål. Ansökan omfattar även uppställning av asfaltverk inom verksamhetsområdet. För att möjliggöra brytning av berg och mottagande av massor måste grund- och markvatten samt nederbörd som ansamlas i täkten ledas bort. Ansökan omfattar därför tillstånd enligt 11 kap. miljöbalken till vattenbortledning samt uppförande och drift av de anläggningar som behövs för vattenverksamhetens bedrivande. Det kan även bli aktuellt att ta emot snö från kommunens snöröjning.

Verksamheten innefattar en rad arbetsmoment vilka beskrivs kortfattat nedan.

Avbaning.

Innan borrar och sprängning kan utföras avtäcks det ansökta brytområdet med grävmaskin eller liknande. Ytan som ska losshållas ska vara fri från jord och vegetation/rötter. Avbanade jordmassor och morän läggs i upplag inom bryt- eller verksamhetsområdet. En del av den morän som överlagrar berget nyttjas direkt till efterbehandling av täkten alternativt att det försäljs som bär- och förstärkningslager då det ingår i den tillståndsgivna mängden.

Losshållning

Borrar och sprängning sker via kvalificerad underentreprenör. Inför borrar upprättas en digital borrarplan som anger olika sprängtekniska försättningar såsom

försättning, hålavstånd, håldjup, hållutning och håldiameter. Borrningens utförande och omfattning bestäms av bergets kvalitet, önskat styckefall, laddning, hänsyn till vibrationer mm.

Borrning görs vanligtvis för en sprängsalva åt gången. Vid uttag av den bedömda normalproduktionen, 175 000 ton berg, kommer detta att loss hållas med ca 2 salvor per år och skulle hela maximala produktionen av 500 000 ton berg brytas, kommer denna volym att loss hållas med upp till 6-10 salvor per år.

Sprängningen sker kontrollerat och erhållna vibrationer och luftstöt vågor begränsas. Vanligtvis används pumpbart emulsionssprängämne. Detta pumpas direkt från lastbil, via slang till respektive borrhål och transporteras till tåkten inför varje sprängning. Inget sprängämne förvaras i tåkten. Pallhöjden kommer att variera mellan ca 10-30 meter.

Skutknackning

Vid sprängning kan det uppkomma stora block (skut) som är för stora för att direkt matas ner i förkrossen. Dessa stora block kan antingen sprängas sönder eller knackas till mindre block med en hydraulhammare monterad på grävmaskin. Skutknackning kommer att ske på tåktbotten i anslutning till loss hållen salva. Skutknackning sker i kampanj vid behov, under 1-2 veckor per salva (100 000 tons salva).

Krossning och skiktning

Det loss hållna bergmaterialet lastas in i förkrossen (primärkrossen) som ställs upp så nära salvan som möjligt. Efterkrossanläggningen ställs upp i förhållande till förkrossen för att få en så rationell drift som möjligt.

Krossning och siktnings av berg sker vid normalproduktion under barmarksperioden. Vid maximal produktion sker krossning under en stor del av året.

För att förbättra stenmaterialkvaliteten till asfalt- och betongballast ytterligare kan en kubiseringskrossning genomföras. Upplag kommer att finnas tillfälligt både inom och utanför brytområdet, dock alltid inom verksamhetsområdet.

Utlastning

Lastning av ballastprodukterna sker med hjullastare. Uttransporterna sker med lastbil eller lastbil med släp beroende på vart materialet ska levereras. Huvuddelen av utlastningen sker dagtid under vardagar, men mindre mängder kan lastas ut under kvällar och helger vid behov.

Asfalttillverkning

Bolaget avser att vid behov bedriva produktion av asfalt genom uppställning av ett mobilt asfaltverk inom verksamhetsområdet. Asfaltproduktionen kommer att uppgå till maximalt 60 000 ton per år.

Vid asfalttillverkning är huvudråvaran krossmaterial från bergtåkten. Asfalt kommer vanligtvis att produceras med inblandning av retur-asfalt. För närvarande utgörs ungefär en tredjedel av ny asfalt av återvunnen asfalt, men utvecklingen går mot

ökad inblandning och i vissa recept kan redan nu över 50% blandas in vid Bolagets asfaltverk.

Stenmaterialet värms och torkas och blandas därefter med bitumen, återvunnet asfaltgranulat och eventuella andra tillsatser beroende på recept. Den färdigblandade asfaltmassan förvaras därefter i färdigvarusilos. Asfalten kan lagras upp till 24 timmar, innan den lastas på lastbil för transport till plats för utläggning.

Tillverkningen i asfaltverket görs med så låg temperatur som möjligt och med förnybar energi i form av träpellets eller bioolja.

Snöhantering

Den ansökta verksamheten omfattar snömottagning som uppkommer vid snöröjning på vägar och parkeringsytor i Bjurholm. Beroende på mängden och intensiteten på snöfallen i området bedöms behovet och omfattning kunna uppgå till ca 7 000 ton per år. Snön planeras att läggas på täktbotten.

Hantering av externa massor

NCC ansöker om möjligheten att ta emot och återvinna jord- och schaktmassor samt returasfalt utan stenkolstjära vid anläggningen. Mängden massor kan förväntas variera kraftigt mellan olika år beroende på aktuella anläggningsprojekt i närområdet. De avfallsslag som kommer att hanteras inom ramen för ansökt verksamhet är jord och sten (schaktmassor) med avfallskod 17 05 04, 20 02 02 enligt avfallsförordningen samt asfalt med avfallskod 17 03 02. NCC har rutiner för att säkerställa att inte oönskade massor tas emot.

Bolaget ansöker om att ta emot maximalt 5 000 ton jord- och schaktmassor för återvinning till externa bygg- och anläggningsprojekt. Återvunna schaktmassor kommer att vidareförädlas och bl.a. säljas som konstruktions- och fyllnadsmaterial. Jord- och schaktmassor som tas in på anläggningen för återvinning ska ha totalhalter som i medeltal underskrider Naturvårdsverkets nuvarande generella riktvärden för mindre än ringa risk, enligt Naturvårdsverkets handbok 2010:1, Återvinning av avfall i anläggningsarbeten och senare uppdateringar av denna. Massorna får heller inte ha mer än obetydligt innehåll av rötter, grenar och stubbar.

Jord- och schaktmassor tas emot och hanteras avskilt från det jungfruliga berget. Införda jord- och schaktmassor återvinns vid behov genom mekanisk bearbetning i form av krossning och siktning till olika sorteringar. Bearbetning sker kampanjvis med mobil krossanläggning som placeras i anslutning till upplagen.

Innan externa massor tas emot på anläggningen ska de genomgå en grundläggande karaktärisering av avfallslämnaren. Massor som misstänks avvika från den karaktärisering som avfallslämnaren redovisat eller som tas ut för stickprovtagning läggs upp på separat, iordningsställd yta inom verksamhetsområdet i avvaktan på resultat från verifierande provtagning.

Bolaget ansöker om att få ta emot, lagra och bearbeta returasfalt i form av frästa eller uppbrutna massor. Returasfalten som tas emot ska vara fri från stenkolstjära och ha

en maximal halt av PAH-16 som underskrider 70 ppm. Mottagning kan ske av 30 000 ton retur-asfalt per år med en maximal samtida lagring till 50 000 ton.

Retur-asfalten återvinns i sin helhet, antingen vid nyttillverkning av asfalt vid NCCs asfaltverk i Umeå alternativt vid en mobil uppställning av ett asfaltverk i Supartallen. I dagsläget lagras retur-asfalt normalt kortare än tre år, men när massorna inte är klassade som ett avfall kan exempelvis massor av god kvalitet sparas till kommande projekt med sådana krav.

Kemikaliehantering

Kemikalier som kommer att användas inom verksamheten är främst petroleumprodukter, hydrauloljor, smörjoljor, smörjfetter, spolarvätska mm. Kemikalier förvaras i låsta och invallade utrymmen. Säkerhetsdatablad för samtliga kemikalier i tåkten finns tillgängliga via QR-kod.

All diesel som används inom verksamheten är av miljöklass 1. Petroleumprodukter i form av diesel förvaras i ADR-godkända tankar.

Som förebyggande åtgärd för att minimera konsekvenserna av ett eventuellt haveri eller oljespill finns alltid absorberingsutrustning inom tåktområdet. Förorenade massor hanteras som farligt avfall, schaktas bort och transporteras av godkänd transportör enligt gällande regelverk.

Förutom petroleumprodukter används sprängmedel. Alla sprängämnen hanteras enligt anvisningar för sprängarbeten. Tänd- och sprängmedel förvaras inte inom tåktområdet utan transporteras, förvaras och hanteras vid varje enskilt sprängtillfälle av anlitad sprängare. Spräng- och tändmedel hanteras av sprängaren enligt gällande föreskrifter från Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Arbetsmiljöverket.

Energianvändning

Nuvarande och planerad verksamhet ger upphov till utsläpp av koldioxid främst genom mobila förkrossanläggning, arbetsmaskiner och transporter.

Delar av uppställd krossanläggning är ansluten till det fasta elnätet vid Supartallen. Förkrossen drivs dock genom dieselelektriska generatorer. I övrigt används el till personalbodar och belysningsstolpar. Elförsörjningen sker med grön el eller motsvarande från förnyelsebara källor.

Den mobila maskinparken drivs av diesel av miljöklass 1 med inblandning av förnyelsebart bränsle.

Transporter

Transporter av bergmaterial beräknas vid en normal produktion uppgå till ca 33 st. uttransporter per dag, eller 66 st. fordonsrörelser, beräknat på 180 arbetsdagar (250 arbetsdagar/år minus 70 arbetsdagar under vintertid) och en genomsnittlig last av 30 ton per lastbil (bil och släp).

Antalet transporter vid maximal produktion om 500 000 ton beräknas uppgå till 93 st. uttransporter per dag, eller 186 st. fordonsrörelser. Denna situation bedöms inte bli vanlig, men skulle kunna uppkomma ett fåtal gånger under ansökt tillståndstid om det sker någon åtgärd av väg 92 i området eller vid ett större byggprojekt i Bjurholm med omnejd.

Utöver detta kan det bli ytterligare ca 7 st. transporter per arbetsdag (eller 14 st fordonsrörelser) med massor för återvinning och asfaltgranulat. Antalet transporter med massor för återvinning förväntas variera stort mellan olika år. För det fall ett mobilt asfaltverk ställs upp i tåkten kan transporterna med anledning av det uppgå till ytterligare ca 11 st. transporter per arbetsdag under enstaka år beräknat på 180 arbetsdagar (eller 22 st. fordonsrörelser). Detta kommer dock vara ett tillfälligt tillskott av transporter.

Intransporter med snö kan ske vintertid, d.v.s. den tid på året då ingen övrig verksamhet i tåkten bedrivs. Utslaget på fyra månaders vintersäsong och en maximal mängd om 7 000 ton snö per säsong kan antalet intransporter med snö uppgå till ca 6 per dag, eller ca 12 fordonsrörelser per dag.

Efterbehandling

Efter det att täktverksamheten avslutas kommer området att efterbehandlas. Redan innan täktverksamheten avslutats görs en successiv efterbehandling där så är möjligt genom att placera morän och avbaningsmassor på ett sådant sätt att de påbörjar och möjliggör en efterbehandling av tåktens brytfronter mm.

Syftet med efterbehandlingen är att skapa en miljö som inte innebär några säkerhetsrisker. Slänterna kan komma att justeras genom sprängning till en lutning av 1:1 och därefter uppfyllnad med morän/avbaningsmassor till lutningen 1:2.

En sprängd salva med en lutning 1:1 är stabil i ett långsiktigt perspektiv. Det lossållna bergmaterialet är kantigt, tungt och av olika storlekar vilka håller fast i varandra. Den sprängda salvan kommer inte att röra sig och inget ytterligare material behöver tillföras av den anledningen. För att bygga upp slänten till lutning 1:2 kommer en beräknad volym av 130 000 m³ avbanings-massor/morän att påföras. Inom brytområdet finns uppskattningsvis omkring 300 000 m³ morän, varvid morän kommer finnas tillgänglig för efterbehandling även om hela den ansökta brytvolymen av morän försäljs.

Inför avslutning av täktverksamheten kommer en detaljerad efterbehandlingsplan att tas fram. I efterbehandlingsplanen ingår detaljutformning av slänter. Efterbehandlingsplanen kommer att tas fram i god tid inför avslutande av verksamheten och i samråd med tillsynsmyndigheten och markägarna.

Emissioner

Till vatten

Den fortsatta brytningen i tåkten planeras ske med samma täktbottennivå som i nu gällande beslut.

Från täktbotten rinner vatten via självfall till två sedimentationsdammar, förlagda i täktens nordvästra del, där sedimentering av finpartiklar sker innan vattnet leds vidare mot recipient. Dammarna har en oljeavskiljande funktion.

Under 2023 har även sedimentationsdammar anlagts i verksamhetsområdets norra del, vid den yta där mottagning och hantering av återvinningsprodukter och returafalt kan ske. Storleken på dammarna kan utökas allteftersom verksamheten expanderar. Provtagning av utgående vatten från dammarna i väster kommer att ske vid de tillfällen det finns vatten under vår alternativt höst.

Det vatten som ansamlas i brytområdet perkolerar i den uppsprängda täktbotten och filtreras. Losshållning av berg är utförd med undersprängning på ca 1-1,5 m, vilket gör att täktbotten i sig fungerar som ett fördröjningsmagasin med en bedömd porositet på 20 %. Detta gör att täktbotten inom området kan jämna ut höga flöden vid kraftiga skyfall, såsom t.ex. ett 10-årsregn innan vattnet, via sedimentationsdammar avleds till recipienten. Reglering av högflöden sker således i täktens botten.

Buller

I en täktverksamhet utgör generellt sett sprängning och skutknackning särskilt störande verksamhet. Andra störande arbetsmoment kan vara siktning, sortering, kubisering, transporter samt reparations- och underhållsarbete.

Arbetstider för borrar och skutknackning planeras att begränsas till helgfria vardagar måndag-fredag kl. 06–18, medan sprängning planeras att begränsas till helgfria vardagar måndag-fredag kl. 07–18.

Arbetsmomentet krossning får endast ske helgfria vardagar måndag-fredag samt lördag-söndag mellan kl. 06–22. Siktning/sortering, kubisering, transporter, reparations- och underhållsarbete samt annan mindre bullrande verksamhet planeras vid behov ske även övriga tider och dagar.

För asfaltverksamheten är normal arbetstid vid tillverkning och uttransporter måndag-fredag kl. 05–18. När asfalt behövs i större mängder eller i specifika projekt där beläggning sker nattetid kan produktionen pågå måndag-söndag kl. 00–24. Krossning av returafalt för återanvändning begränsas till helgfria vardagar kl. 06–22.

Avfall

Avfall som uppkommer inom verksamheten sorteras och återvinns i den utsträckning det är möjligt.

Farligt avfall uppkommer i begränsad omfattning. Allt farligt avfall sorteras och förvaras i separata behållare. Avfallet hanteras genom godkänd transportör och omhändertas på det sätt som föreskrivs för farligt avfall.

För en anläggning som ger upphov till utvinningsavfall ska en avfallshanteringsplan finnas. Med utvinningsavfall avses avfall som har uppkommit som en direkt följd av

prospektering, utvinning eller bearbetning eller som en direkt följd av lagring av utvunnet material innan bearbetning av materialet har avslutats.

Materialslag från täktverksamhet som kan utgöra utvinningsavfall är stenmjöl som sedimenterat i sedimentationsdammen och inte återförs till produktionsprocessen, borrhax som inte används och avbaningsmassor som inte används vid efterbehandling eller andra anläggningsändamål.

En viss mängd avbaningsmassor/morän kan komma att förädlas och avyttras. Resterande mängd kommer att nyttiggöras för konstruktioner och till efterbehandling av tälten.

Avbaningsmassor kommer att användas för efterbehandlingsåtgärder inom verksamhetsområdet under pågående verksamhet. Det borrhax som uppkommer kommer att blandas in i de produkter som tillverkas, likaså det finmaterial som sedimenterat i sedimentationsdammarna. Bolaget anser därför att det inte uppkommer något avfall inom ramen för den ansökt verksamheten i enlighet med avfallsdefinitionen i 15 kap. 1 § miljöbalken. Anläggningen omfattas således inte heller av begreppet avfallsanläggning enligt 5 § utvinningsförordningen och det föreligger därmed ingen skyldighet att utforma en avfallshanteringsplan.

MILJÖKONSEKVENSBESKRIVNING

Verksamhetens bedömda miljöpåverkan har redovisats i en miljökonsekvensbeskrivning vilken har bifogats ansökan. Nedan redogörs kortfattat för dess innehåll avseende de aspektområden som bedöms vara mest relevanta. För att ta del av samtliga bedömningar hänvisas till MKB:n.

Buller

Det är inte möjligt att bedriva täktverksamhet, lossställning, bearbetning av bergsmaterial och tunga transporter helt utan uppkomst av buller. Graden av påverkan från det buller som uppstår upplevs därutöver olika från person till person. I Supertallen återfinns närmaste bostadshus i norr, i anslutning till väg 92, vilket gör att det allmänna trafikbullret från vägen i viss grad bedöms maskera bullret från tälten. Högsta ljudnivåerna förekommer i samband med borrhax, vilket totalt under ett år med normal produktion bedrivs under ca 10 veckor per år och maximalt ca 25 veckor per år.

Täkttransporterna längs utfartsvägen passerar inga bostadshus och vägen används vanligen inte heller av andra än Bolaget. Trafiken bedöms därmed inte medföra annan påverkan på omgivningen än som del av industribullret.

Utförda beräkningar visar att verksamheten så som den beskrivs i ansökan, med förutsättningar och vidtagna åtgärder, bedöms kunna bedrivas utan att oacceptabla störningar uppstår.

Med vidtagande av föreslagna skyddsåtgärder, som bland annat innefattar att bullrande verksamhet ska ske bakom ett åtta meter bullerskydd, görs den samlade

bedömningen att den ansökta verksamheten kommer att medföra små negativa konsekvenser avseende buller, jämfört med nollalternativet. Jämfört med befintliga förhållanden bedöms konsekvenserna blir obetydliga.

Vibrationer

Påverkan avseende vibrationer, luftstöt vågor och stenkast på de till tälkten närmast belägna bostäderna beräknas bli liten. Konsekvensen för boende bedöms vid de allra flesta sprängningarna som obetydliga. Enstaka sprängning i norr bedöms dock kunna medföra smått negativa konsekvenser jämfört med nollalternativet. Jämfört med befintlig verksamhet bedöms konsekvenserna som obetydliga.

Bolaget avser att tillämpa en anpassad sprängplan vid sprängning inom 240 m från luftburen kraftledning. Genom denna åtgärd minimeras risken för skada på kraftledningen. Konsekvenserna bedöms därmed som obetydliga.

Rennäring

Tälkten ligger utanför område av riksintresse för rennärigen, men inom gränsen för Vapsten sameby. Samebyns totala areal uppgår till 9 725 km² och har sina åretruntmarker i Storumans kommun. Vinterbetesmarkerna ligger i Storuman, Vilhelmina, Lycksele, Åsele, Vindeln, Bjurholm, Nordmaling, Umeå och Vännäs kommuner.

Området vid Supartallen är del av samebyns förvinterland, vinterland och vårvinterland. I dessa områden kan renen vistas under perioden november – april.

Vapsten sameby har ingått i samråds-kretsen för tillståndsansökan och bolaget har haft ett fysiskt möte med företrädare för samebyn. Därtill har kompletterande information inhämtats genom bland annat möte inom ramen för rennäringsanalysen, genomförd av konsultbolaget Afry.

Påverkan på rennärigen sker genom utökning av verksamhetsområdet med ca 23 ha. Som framgår av figur 6.1.1 i MKB:n utgörs merparten av utökningsområdet av kalhyggen. Detsamma gäller för omgivande mark, främst i väster men även delar i öster och sydost. Inom nyligen avverkade skogsytor saknas generellt tillgång på mark- och hänglavar, som är renens huvudsakliga föda. Vapsten sameby har gett Bolaget fördjupat underlag avseende områdets betydelse för rennärigen.

Enligt samebyn ligger tälktens största påverkan i dess utbredning i terrängen och ansökt utökning av brytområdet söderut innebär att renarnas rörelsemönster riskerar att ändras. Samebyn menar att tälkten fungerar som en styrarm i landskapet och därigenom riskerar leda renarna västerut mot Öreälven eller in mot Bjurholms samhälle. Om detta sker, kommer personal behöva vara i området för att leda renarna tillbaka till trivselområdet. Det kan även behövas en helikopter för ändamålet. Samebyn är inte beredda att stå för dessa extra kostnader.

Utifrån tillgängligt och inhämtat underlag är bedömningen att fortsatt verksamhet enligt ansökan inte negativt kommer att påverka renens tillgång på föda. Detta eftersom utökningsområdet endast i högst begränsad utsträckning innehåller miljöer med häng- eller marklav. Enligt utförd lavinventering finns två mindre sådana

områden, vilka sammanlagt uppgår till ca 0,5 ha inom det ansökta brytområdet. Inom hela inventeringsområdet förekommer lavar inom en total yta på ca 22 ha.

Enligt rennäringsanalysen är täktens placering försvårande för rennäringen, då den innebär att renarna styrs till att röra sig i västlig och nordvästlig riktning. För att undvika problematiken med att renarna rör sig antingen över Öreälven eller mot Bjurholms samhälle samt den befintliga svåra passagen över väg 92 krävs att samebyn motar renarna innan de kommer fram till kraftledningen och skoterlederna relativt långt söder om Supartallen. En utökning av täkten innebär en minskad markyta för renarna att röra sig på och avståndet mellan täkt och kraftledning söder om Supartallen blir kortare. Detta är redan idag ett problem utifrån de befintliga förutsättningarna på platsen.

De kringliggande förutsättningarna i området innefattande Bjurholms samhälle, kraftledningar, skoterleder, väg 92 samt täkten, innebär att utvidgningen av täkten inte bedöms försvåra rennäringen i denna del, i vart fall inte så den påtagligt försvårar rennäringens bedrivande.

Vatten

Ytvatten samlad bedömning

Oönskade ämnen i det vatten som kommer att avledas från brytområdet utgörs i första hand av suspenderade ämnen och kväve. Genom att vattnet behandlas i en sedimentationsdamm, särskilt anpassad och dimensionerad utifrån aktuella flöden bedöms transporten av suspenderade ämnen inte leda till negativa konsekvenser för nedströms liggande vattenförekomster och övriga vatten. Inte heller täktens kväveutsläpp bedöms leda till negativa konsekvenser för ytvatten. Beräknade och uppmätta halter är låga och kommer dessutom spädas ut kraftigt (över 3 000 ggr) i Öreälven. Det finns ingen risk att den ansökta verksamheten försvårar arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormen God ekologisk status 2033 för Öreälven, som främst är påverkad av dammar kopplade till vattenkraft samt av förändrad hydrologi från tidigare flottning.

Externa massor som förs in för återvinning kommer att vara kontrollerade och karakteriserade med avseende på föroreningsinnehåll. Föreslagna riktvärden avseende totalhalter i massorna är lågt satta. Nederbörd som avrinner från upplagsytor behandlas i separat sedimentationsdamm.

Den ansökta verksamheten bedöms innebära obetydliga konsekvenser för aktuella ytvatten och miljökvalitetsnormer.

Grundvatten samlad bedömning

Bortledning av grundvatten från brytområdet kommer att leda till en viss avsänkning av grundvattennivån i täktens närområde. Avsänkningen bedöms inte leda till några negativa konsekvenser för identifierade motstående intressen. Det finns inga kända grävda eller borrarade brunnar inom påverkansområdet.

Den samlade bedömningen är att den ansökta verksamheten kommer att få obetydliga konsekvenser avseende grundvatten i området.

Friluftsliv och rekreation

Det finns inga uppgifter om att närområdet kring tälten, som till stor del består av nyligen avverkad produktionsskog, nyttjas särskilt för rekreation och friluftsliv. Konsekvenserna bedöms därmed bli obetydliga.

Naturmiljö

Den ansökta verksamheten kommer inte ta några utpekade naturvärden i anspråk. Påverkan på fågelfaunan bedöms bli obetydlig. Huvuddelen av verksamhetsområdet består av nyligen slutavverkad produktionsskog med låga naturvärden. De naturvärden som identifierats kommer i möjligaste mån avsättas som skyddszon i exploateringsplanen.

Generellt innehåller en bergtäkt ett flertal småbiotoper och en variation i strukturer och element som i högre grad ger förutsättningar för en rikare biologisk mångfald, än vad som är fallet i en konventionellt brukad produktionsskog.

Sammantaget bedöms konsekvenserna för naturmiljön som obetydliga jämfört med nollalternativet och befintlig verksamhet.

Landskapsbild

Det ansökta verksamhetsområdet kommer att vara väl insynsskyddat genom omgivande skog. Konsekvenserna för landskapsbilden bedöms därmed bli obetydliga.

Övrigt

Damning från verksamheten ska begränsas. Bevattning eller andra dammbekämpande åtgärder i produktion, upplag samt av transportvägar utförs vid behov.

Det förekommer ett markavvattningsföretag nedströms den planerade tälten. Avlett vattenflöde från tälten kommer regleras för undvikande av skada på markavvattningsföretaget och nedströms anläggningar vid en högfödessituation.

Sevesoverksamhet

Den ansökta verksamheten omfattas av den lägre kravnivån enligt lagen (1999:281) om åtgärder för att förebygga och begränsa följderna av allvarliga kemikalieolyckor ("Sevesolagen") eftersom laddningar (explosiva ämnen) om mellan tio och femtio ton kan komma att användas vid sprängning.

De risker som i huvudsak bedöms kunna uppstå i samband med tälten verksamhet är förutom ras vid bergsbranter, kopplade till Sevesoverksamheten som exempelvis läckage vid transport, hantering av produkter vid laddning, personskador vid transport, hantering av explosiva varor samt vid sprängning. Ett handlingsprogram har upprättats i enlighet med krav i lagstiftningen.

Allmänna hänsynsregler

Kunskapskravet (2§)

NCC har en lång och gedigen erfarenhet av täktverksamhet och dess miljökonsekvenser. I vissa komplicerade miljöfrågor anlitas extern expertis. Mot bakgrund härav och med hänsyn till de utredningar som Bolaget ombesörjt och inhämtat inför denna tillståndsansökan får det anses uppenbart att kunskapskravet innehålls.

Försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik (3§)

Som framgår av denna ansökan och tillhörande bilagor iakttar NCC idag och kommer i framtiden att iaktta alla nödvändiga försiktighetsmått i verksamheten i Supartallen. Försiktighetsprincipen har iakttagits i samtliga beräkningar och bedömningar som gjorts inom ramen för denna ansökan – de är alla konservativa – och iakttas löpande vid beslut som gäller verksamhetens miljöpåverkan.

NCC använder sig av bästa möjliga teknik vid de uppgraderingar som sker i verksamheten.

NCC får mot bakgrund av ovanstående anses ha visat att försiktighetsprincipen och principen om bästa möjliga teknik innehålls.

Hushållning med råvaror och energi (5§)

Området för den ansökta verksamheten är redan påverkat av befintlig verksamhet. Platsen har stora logistiska fördelar och med vidtagande av föreslagna skyddsåtgärder kan verksamheten bedrivas utan allvarliga konflikter med andra intressen. Det får därför anses utgöra god resurshushållning att så långt som möjligt utnyttja de resurser som finns i området.

Supartallens lokalisering gör att verksamheten har en viktig uppgift i återvinningen av avfall. Avfall bör av miljöskäl transporteras så kort sträcka som möjligt på väg och alltså återvinnas så nära uppkomstplatsen som möjligt. Ekonomiska aspekter gör ofta långa vägtransporter inte bara olämpliga utan också omöjliga. En närbelägen återvinningsverksamhet möjliggör omhändertagande av avfallet, vilket är god hushållning med avfallet. Den ansökta verksamheten bidrar således i sig till god resurshushållning.

Val av plats (6§)

Som framgått ovan har den ansökta verksamheten en mycket strategisk placering. Både miljöskäl och ekonomiska skäl talar för en lokalisering där transportsträckorna blir så korta som möjligt. Detta gäller såväl intransporter av material för återvinning som uttransporter av utbrutet eller återvunnet material samt asfalt. Sammantaget är den valda platsen mycket lämplig.

INKOMNA YTTRANDEN

Parter och remissinstanser har skriftligen och vid huvudförhandlingen i anförut i huvudsak följande.

Länsstyrelsen i Västerbottens län

Bolaget har kompletterat med de uppgifter som länsstyrelsen efterfrågat. Bolaget har även justerat några av villkoren i enlighet med länsstyrelsens förslag.

De villkorsförslag som länsstyrelsen vidhåller avser vibrationer och luftstötvågor och återges nedan.

Villkorsförslag 7. Vid sprängning ska den sprängningsinducerade vibrationshastigheten (uttryckt som toppvärde i vertikalled mätt i sockel i närmaste bostäder) understiga värdet 4 mm/s. Kontroll ska ske genom mätning enligt Svensk Standard, för närvarande SS 460 48 66, eller motsvarande.

Villkorsförslag 8. Luftstötvågor vid närmaste bostäder får inte överstiga värdet 120 Pa, uttryckt som frifältsvärde (alternativt 240 Pa som reflektionstryck). Kontroll ska ske genom mätning enligt Svensk Standard, för närvarande SS 02 52 10 för luftstötvågor, eller motsvarande.

Bygg- och miljönämnden

Nämnden konstaterar att den under år 2024 mottaget klagomål i samband med sprängningsarbeten på supartallen och anser att villkoren för luftstötvågor och vibrationer bör vara mer restriktiva än de föreslagna villkoren 7 och 8. Kontinuerlig mätning efter inkomna klagomål är positivt ur ett tillsynsperspektiv. Dock medför den nuvarande formuleringen av villkoren att upp till var femte sprängning kan överskrida gränsvärdena utan att ytterligare åtgärder vidtas. Mot bakgrund av detta bedöms Länsstyrelsens föreslagna ändring av villkor 7 och 8 vara att föredra.

Nämnden motsätter sig också det utredningsvillkor och provisoriska föreskrift som Vapsten sameby föreslår.

Sametinget

Sametinget anser att förutom NCC:s föreslagna villkor ska även följande villkor sättas:

Om bolaget planerar att bedriva verksamhet under perioden 1 oktober till 30 april ska bolaget samråda med berörd sameby om verksamhetens bedrivande. Samråd ska ske i syfte att hitta lämpliga skyddsåtgärder och för att täktverksamheten ska kunna anpassas utifrån aktuella omständigheter för rennäringens bedrivande.

Även en åtgärd som sker utanför ett område av riksintresse enligt 3 kap. 5 § miljöbalken kan påtagligt försvåra rennäringens bedrivande inom det skyddade området och medför att riksintresset tappar sitt värde. Täktverksamheten ligger inom trivselland och ungefär 3,5 km från närmaste riksintresseområde med renbete och trivselland för rennäringen.

Vapsten sameby

Den enskilda renskötselrätten omfattas av egendomsskyddet i 2 kap. 15 § regeringsformen. En inskränkning i en sådan rätt att nyttja fast egendom får göras endast efter godkännande från den enskilde rättighetsinnehavaren eller genom ett expropriationsliknande förfarande där kompensation för intrånget utgår.

Det faktum att renskötselintresset även utgör ett allmänt intresse innebär dessutom enligt samebyn att det föreligger ett långtgående utredningsansvar som enligt officialprincipen som ankommer på domstolen. Eftersom Sametinget är sektorsansvarig myndighet för att bevaka rennäringens intressen i frågor som kan komma att påverka rennäringens markanvändning och framtida förutsättningar inom respektive sameby bör Sametingets yttrande och förslag till villkor tillmätas större betydelse än vad sökanden har gjort i sitt yttrande.

Bolagets resonemang om att det enligt praxis saknas stöd i miljöbalken för att ersätta samebyn för den tid som antingen bolaget, sektorsansvariga myndigheter eller rent av domstolarna menar att samråd är behövligt antingen i fråga om mildra följderna av en verksamhet eller som i det nu aktuella förslaget i fråga om efterbehandling anser samebyn att samrådspart i sådana fall bör vara ex. Sametinget. I synnerhet om villkoret syftar till att tillvarata det allmänna rennäringensintresset. Samebyn menar dessutom att det kan sättas i fråga om samebyn som tredje part med stöd av miljöbalkens bestämmelser kan bindas upp i ett villkor som utgör en förutsättning för verksamhetens bedrivande, i synnerhet om sådant arbete och tid ska läggas ner utan att ersättning utgår för sådant arbete.

Det saknas enligt samebyn helt och hållet en redogörelse om hur den planerade verksamheten kan tänkas försvåra rennäringens markanvändning dels inom samma område men också utifrån ett kumulativt hänseende. Samebyn menar att ansökningshandlingarna inte visar hur en utvidgning av befintlig täkt kan bedrivas utan rennäringen påtagligt försvåras. Att hänvisa till att täkten tidigare inte har inneburit några problem för samebyn visar att sökanden inte har förstått vikten av att utreda planerad verksamhet utifrån nu rådande förhållanden inom och intill tilltänkt projektområde. Samebyn menar att en utvidgning av täkten innebär att det i sig kommer att innebära ytterligare betesbortfall och minskade områden för renarna att uppehålla sig inom, vilket inte heller på något vis har redogjorts för. Dessutom förefaller verksamheten att komma att beröra vattenfrågor. Renskötselrätten innebär att samebyn och dess medlemmar har rätt att använda land och vatten till underhåll för sig och sina renar. Den planerade verksamheten kommer att inverka på vatten och det saknas enligt samebyn helt enkelt hur det eventuellt påverkar den renskötselrätt som innehas av samebyns medlemmar.

Den kumulativa bedömningen är enligt samebyn inte tillräcklig. Med hänvisning till tidigare domar är det den senaste inkomna verksamheten som bär ansvar för om den påverkar rennäringens möjlighet att fortsatt ha sin markanvändning intakt. Det är bl.a med anledning därav som den kumulativa utredningen är så viktig när nya verksamheter ska tillåtelseprövas.

Det är för samebyn problematiskt att vinterbetesmarkerna exploateras i den påtagliga omfattning som nu sker. MKB:n som har upprättats av AFRY redogör för slutsatser som samebyn menar är både felaktiga och därtill svåra att finna stöd för. Att ytterligare marker tas i anspråk inte leder till någon som helst negativ påverkan på rennäringen är svårt att förstå. Man lämnar olika exempel på ingrepp med störningszoner och resonerar kring kumulativa effekter men slutsatsen blir likväl att samebyn inte lider någon skada. Samebyn menar att den samlade bedömningen saknar fog för sig.

Verksamheten ska också innebära en möjlighet för intransport av snö, vilket innebär verksamhet och transporter samt plogning av väg under tid då renskötsel bedrivs i området. Hur en sådana vinteraktiviteter påverkar samebyns markanvändning menar samebyn inte är utrett.

Samebyn som anser att den nu ifrågavarande verksamheten sett både isolerat och tillsammans med övrig konkurrerande markanvändning (kumulativ bedömning) innebär att samebyn kommer att ha svårt att fortsatt bedriva renskötsel inom det nu aktuella betesområdet. Det drabbar ett stort antal renägare inom samebyn och riskerar således att påverka inte bara samebyns medlemmar utan även den samiska kulturen och det samiska samhället negativt.

Samebyn redogör också för internationell rätt och den så kallade Girjasdomen.

Samebyn anser att utredningen i målet rörande rennäringen har påtagliga brister rörande dels verksamhetens påverkan på renskötseln men också de föreslagna villkoren och den hänsyn som bolaget anser påkallad med anledning av verksamheten.

Som förslag till villkor anser samebyn att sökanden inte ska tillåtas ha verksamhet i tåkten under tid då renskötseln är tillåten i området.

Samebyn motsätter sig också verkställighetsförordnandet och menar att det är fråga om en utvidgning samt justering av befintlig täktverksamhet, varför påståendet om att det inte är risk för irreversibel skada bör bortses från. Samebyn menar att det finns en överhängande risk för sådan skada och att tillståndet därför inte ska få tas i anspråk utan att det först har vunnit laga kraft.

Samebyn vill också understryka sökandens helt felaktiga beskrivning under punkten 6.14 i bolagets bemötande, aktbilaga 63. Att samebyn inte skulle ha framfört några synpunkter angående verksamheten är inte korrekt. Detta framgår bl.a av protokoll från informationsmötet den 9 oktober 2023 och därtill i mailkorrespondens mellan samebyn och Afry den 2 juli 2024 där samebyn bl.a omfattande kritik mot den karta som bilagts och som samebyn menade inte på ett korrekt sätt beskrev berörd vinterbetesgrupp och dess markanvändning. Samebyn menade därför att kartan helt skulle tas ut ur handlingarna. Även påståendet om att det inte skulle finnas betesresurser för renarna i området menade samebyn saknade all grund, både utifrån faktisk markanvändning och traditionell kunskap.

För det fall domstolen anser att verksamheten är tillåtlig anser Vapsten att följande villkor ska föreskrivas:

- Under perioden från och med den 1 oktober till och med den 30 april får täktverksamhet bedrivas och materialtransporter till och från tåkten endas ske efter ett dokumenterat medgivande från samebyn.
- Bolaget ska vidare årligen, inför tid på året då renar betar i området, bjuda in samebyn till samråd för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar och påverkan på renskötselns markanvändning i området.
- Bolaget ska bekosta deltagandet i samråden för maximalt två företrädare från samebyn till en kostnad per möte som inte överstiger den av Svenska Samernas riksförbunds för året fastställda ersättningsnivån för samråd/möten.
- Samråden ska protokollföras och protokollen ska tillsändas tillsynsmyndigheten för ev. uppföljning och tillsyn.
- Tillsynsmyndigheten bemyndigas med stöd av 22 kap. 25 § tredje stycket miljöbalken att besluta om lämpliga skyddsåtgärder om parterna under samråd inte kan enas om hur täktverksamheten ska kunna anpassas utifrån aktuella omständigheter för rennäringens bedrivande.

Vapsten föreslår vidare att frågan om i vilken omfattning bolaget ska vidta lämpliga skyddsåtgärder och ersätta Vapsten sameby för utgifter för minskat betesområde föranlett av verksamheten och merarbete för hopsamling av renar och passage förbi tåkten skjuts upp under en tid av fem år från det att tillståndet tas i anspråk.

U1. *Under uppskovstiden ska bolaget tillsammans med samebyn och tillsynsmyndigheten utreda vilka faktiska merkostnader som uppkommer för samebyn på grund av täktverksamheten.*

Så snart som möjligt och senast tre månader efter uppskovstidens utgång ska bolaget till prövningsmyndigheten redovisa resultatet av utredningen med förslag till slutliga villkor.

Fram till dess den uppskjutna frågan är avgjord ska följande provisoriska föreskrift gälla.

P1. *Bolaget ska bekosta de faktiska merutgifterna för påverkan av täktverksamheten på samebyns markanvändning och renskötselrätt med ett belopp om maximalt 250 000 kr per år.*

Om verksamhetsutövaren och samebyn inte kan enas om vilket belopp som ska betalas, får tillsynsmyndigheten besluta om detta.

Föreskriften gäller till dess annat beslutats.

Svenska kraftnät

Har inga synpunkter med anledning av ansökan och miljökonsekvensbeskrivningen.

Vattenfall eldistribution AB

Vattenfall återupprepar de synpunkter som framförts under samrådsskedet och avser vilka skyddsåtgärder som finns för anläggningsarbeten i nära anslutning till kraftledningar och nätstationer och anges nedan.

Säkerhetsbestämmelser vid schaktning/grävning invid markkabel enligt följande:

- Schaktning/ grävning vid förändring av markens nyttjande får inte ske inom 1 meter från markkabeln, arbetet får inte medföra en risk för skada på Vattenfall Eldistributions markkabel.
- Allt arbete skall utföras enligt EBR-anvisningar i aktuell EBR-publikation avseende förläggning av markkabel.
- Vid arbete närmare än 2 meter till markkablar ska entreprenör inneha erforderlig ESA-utbildning.
- Innan schaktning eller grävarbete påbörjas skall Vattenfall kontaktas avseende kabelanvisning. Detta skall ske minst fem arbetsdagar innan arbetena påbörjas.
- Då markkablar frilagts skall föreskriftsenlig täckning och markering av mark-kablarna göras vid återfyllning. Detta för att undvika framtida kabelskador på grund av exempelvis sättning i marken.

Om Vattenfall Eldistributions nätstation, markkabel eller luftledning skadas vid grävarbete är den som utför grävarbetet (entreprenören eller entreprenörens uppdragsgivare) skyldig att ersätta Vattenfall Eldistribution för de kostnader som uppstår i samband med reparation av skadan. Även kostnader som tredje man drabbats av på grund av att markkabel eller luftledning skadas kan bli aktuella.

Nätstation

Man får inte ändra marknivån eller vidta annan åtgärd, t ex schaktning som kan medföra fara för nätstationen eller medföra att stationen kan vålla skada på person eller egendom.

Schaktning bör inte ske inom ett avstånd av 4 meter från nätstationen. Schaktning och arbete intill Vattenfall Eldistributions nätstationer får inte försvåra åtkomsten.

Bergtäkt invid luftledning

Etablering av ny bergtäkt får inte ske inom luftledningens närområde så att luftledningen kan komma att skadas vid sprängning, schaktning eller annat arbete inom bergtäkten.

Om detta inte är möjligt får exploatören bekosta ombyggnad av luftledningen så att denna hamnar utanför området för bergtäkten på sådant avstånd att luftledningen inte påverkas av sprängningar m.m.

Säkerhetsområde för arbete invid luftledning

Luftledning med spänningsnivå upp till 55 kV har ett säkerhetsområde om 4 meter horisontellt avstånd och 4 meter vertikalt avstånd från luftledningens faser. Inom säkerhetsområdet får under inga omständigheter maskiner, människor, redskap eller dylikt komma in.

Schaktning / grävning invid luftledning

Man får inte ändra marknivån eller vidta annan åtgärd, t ex schaktning som kan medföra fara för ledningen eller medföra att ledningen kan vålla skada på person eller egendom.

Schaktning/Grävning i ledningsrätts-/servitutsområde får inte ske utan ledningsägarens i god tid inhämtade medgivande.

Säkerhetsbestämmelser vid schaktning/grävning invid luftledning enligt följande:

- Schaktning får inte ske inom ett avstånd av 10 meter från stolpar, stag och fundament i mark.
- Schaktning under en luftledning får inte göras utan att det fastställts hur eventuella marklinor går så att dessa inte skadas samt att det klargörs vilka säkerhetsavstånd som gäller invid den aktuella luftledningen i samråd med Vattenfalls representant.
- Vid arbete i närheten av en ledning gäller erforderlig ESA-utbildning

Om Vattenfalls luftledning skadas vid grävarbete är den som utför grävarbetet (entreprenören eller entreprenörens uppdragsgivare) skyldig att ersätta Vattenfall för de kostnader som uppstår i samband med reparation av skadan. Även kostnader som tredje man drabbats av på grund av att markkabel eller luftledning skadas kan bli aktuella.”

Förutom detta yttrande ovan, vill Vattenfall Eldistribution AB även tillägga:

Sprängning

Man får inte utföra sprängning invid befintlig lednings närområde som kan medföra fara för ledningen eller medföra att ledningen kan vålla skada på person eller egendom.

Sprängning i ledningsrätts/servitutsområde får inte ske utan ledningsägarens i god tid inhämtade medgivande.

Luftledning

Vid sprängning invid Vattenfalls luftledningar gäller följande:

- Riskanalys för arbete/sprängning i närheten av Vattenfalls luftledningar skall utföras och presenteras för Vattenfall i god tid före arbetets början.
- Vid sprängning i närheten av luftledningar skall Arbetsmiljöverkets föreskrifter om sprängarbete AFS 2007:1 tillämpas.

- Vattenfall skall vid behov ta fram en konsekvensanalys avseende vad en skada orsakad av sprängningen och därmed driftstörning ger på aktuell anläggningsdel.
- Vattenfalls handläggare skall kontaktas i god tid före arbetets påbörjan
- Besiktning av linor, stolpar, stag, fundament och berg i dagen skall utföras före byggstart.
- Vibrationsmätare bör monteras på de anläggningsdelar som kan komma att beröras vid sprängning.
- Vid sprängning skall täckning ske så att inte linor, stolpar eller isolatorer skadas av kringflygande stenar/berg.
- Bevakningsmannen skall hålla kontakt med driftcentralen före och efter varje sprängningstillfälle.
- Besiktning av linor, stolpar, stag, fundament och omgivande berg skall utföras efter slutförd sprängning.
- Protokoll med samtliga vibrationsmätvärden skall överlämnas till Vattenfall.

Markkabel

Vid sprängning invid Vattenfalls markkablar gäller följande:

- Riskanalys för arbete/sprängning i närheten av Vattenfalls markkablar skall utföras och presenteras för Vattenfall i god tid före arbetets början.
- Vid sprängning i närheten av markkablarna skall Arbetsmiljöverkets föreskrifter om sprängarbete AFS 2007:1 tillämpas. [13]
- All hantering samt förändring av markkablar sker i samråd med Vattenfall.
- Vattenfall skall ha full tillgång till sina markkablar under pågående arbete.

Privatpersoner

RM.B och AS.O på B har yttrat sig och motsatt sig de generösa arbetstiderna för taktverksamheten. Arbetet bör kunna planeras så att normala arbetstider kan gälla. Buller och ljud är störande, även om bullernivåerna bedöms kunna hållas under gällande nivåer. Ett bullerskydd bör uppföras mot fastighet B. Vidare har de meddelat att de önskar ingå i gruppen som meddelas inför att sprängning ska ske.

BOLAGETS BEMÖTANDE AV INKOMNA YTTRANDE

Avseende länsstyrelsens villkorsförslag nr 7 och nr 8 vidhåller NCC vad som framfördes i yttrandet den 17 januari 2025 (aktbilaga 63).

NCC accepterar Sametingets villkorsförslag med viss revidering i enlighet vad som framgår av bolagets förslag till villkor 15 ovan.

NCC är enigt med Vapsten sameby om att prövningen av den enskilda renskötselrätten ligger utanför den prövning som mark- och miljödomstolen ska göra enligt miljöbalken i aktuellt mål.

Att Sametinget är samrådspart i stället för samebyn förändrar inte NCC:s resonemang om att det enligt praxis saknas stöd i miljöbalken för att ersätta samebyn (eller Sametinget) för den tid som är nedlagd inom ramen för samrådet. NCC motsätter sig att samråd ska ske med Sametinget under driften av den ansökta verksamheten.

NCC menar att sökt verksamhet inte påtagligt försvårar renskötseln vare sig på grund av tåkten som sådan eller ur ett kumulativt perspektiv.

NCC motsätter sig samebyns förslag på villkor. I förevarande fall är det inte miljömässigt motiverat att föreskriva ett villkor enligt Vapstens förslag. Sådana villkor skulle strida mot 2 kap. 7 § miljöbalken eftersom det saknas miljönytta och eftersom det är uppenbart orimligt att NCC inte ska tillåtas ha verksamhet under hela den tid då renskötseln är tillåten i området. Därtill strider det mot miljöbalken och praxis att föreskriva villkor för en verksamhet som innebär att verksamheten inte kan bedrivas i enlighet med ansökan. NCC anser att bolagets föreslagna villkor är fullgoda som skyddsvillkor för rennäringsintresset.

Vidare så vidhåller NCC vad som tidigare anförts om verkställighetsförordnande.

Beträffande vibrationer och luftstötsvågor motsätter sig NCC även kommunens villkorsförslag i dessa delar. Under den tid NCC bedrivit täktverksamhet på platsen har inga klagomål inkommit med anledning av genomförda sprängningar. Vid genomförda mätningar – den senaste 2021 – vid närliggande bostadshus har nu föreslagna värden aldrig överskridits.

NCC noterar att Bjurholms kommun i övrig anser att bolagets svar på tidigare yttranden är godtagbara och att ansökan kan tillstyrkas.

Beträffande synpunkter från ägarna till fastigheten B så visar genomförda bullerberäkningar att berörd fastighet inte kommer att beröras av bullernivåer över gällande riktvärden.

DOMSKÄL

Miljöbedömning

Mark- och miljödomstolen bedömer att den miljökonsekvensbeskrivning som har getts in i målet beskriver i allt väsentligt och med tillräcklig detaljeringsgrad konsekvenserna av sökt verksamhet. Den uppfyller de i 6 kap. miljöbalken uppställda kraven och utgör tillräckligt underlag för prövningen i målet så att den specifika miljöbedömningen kan slutföras.

De invändningar som Vapstens sameby framfört avseende avsnittet Rennäringsanalys i MKB:n, om bristfällig beskrivning av påverkan på rennäringen och

innehållet i rennäringsanalysen samt att dessa dokument därmed inte kan utgöra underlag för att slutföra miljöbedömningen, ändrar inte domstolens bedömning.

Miljökonsekvensbeskrivningen kan godkännas och utgöra grund för prövningen.

Rådighet, planer och strandskyddsbestämmelser

Av 2 kap. 1 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet följer att för att få bedriva vattenverksamhet ska verksamhetsutövaren ha rådighet över vattnet inom det område där vattenverksamheten ska bedrivas.

Enligt mark- och miljödomstolen har bolaget genom nyttjanderättsavtal med fastighetsägaren den rådighet som är nödvändig för att ansöka om och bedriva vattenverksamhet.

Det framgår av utredningen i målet att de områden som är avsedda att tas i anspråk för de planerade verksamheterna inte omfattas av detaljplan eller områdesbestämmelser enligt 2 kap. 6 § tredje stycket miljöbalken. Mark- och miljödomstolen finner mot denna bakgrund att det inte finns några planer för området som kan anses stå i strid med den sökta verksamheten.

Tillåtlighet och tillstånd

Lokalisering och följdföretag

Det åligger den som vill bedriva miljöfarlig verksamhet att visa att den ansökta verksamheten är sådan att den klarar av de krav som finns i miljölagstiftningen. Dessa krav innefattar frågan om lokaliseringen är lämplig med hänsyn till att verksamheten ska kunna bedrivas med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Vidare gäller att mark- och vattenområden ska användas för de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov.

Vid prövningen av om bolaget ska ges sökt tillstånd konstaterar domstolen inledningsvis att ansökan gäller fortsatt verksamhet på en plats där det sedan länge

bedrivits täktverksamhet. Platsen är alltså redan påverkad av den tidigare brytningen. Av bolagets utredning i målet och inkomna yttranden står det klart att täkten producerar bergmaterial av ovanligt hög kvalitet, vilket bl.a. utgjort grund för att länsstyrelsen tillstyrkt den fortsatta verksamheten.

En fortsatt täktverksamhet på platsen skulle alltså öka utbudet av högkvalitativt bergmaterial från en plats där det redan gjorts stora ingrepp i naturen. En sådan lösning är bättre än en nyetablering av täktverksamhet på jungfrulig mark. Lokaliseringen av täkten är vidare sådan att det inte finns några omedelbart närboende som riskerar att påverkas påtagligt negativt av buller, stenkast, damning och dylika ofrånkomliga effekter av en täkt. Allt detta talar för att den valda platsen för täktverksamheten är lämplig i miljöbalkens mening.

Berörd sameby har dock framfört invändningar om verksamhetens tillåtlighet. Det nuvarande och ansökta verksamhetsområdet ligger inom Vapstens samebys vinterbetesområde. Verksamheten avses bedrivas inom och i direkt anslutning till redan befintligt täktområde. Det innebär att täktverksamheten redan idag påverkar rennäringen genom buller, vibrationer och luftstöt vågor via borring, sprängning och skutknackning. Påverkan kan även komma att ske till följd av ökade transporter till och från verksamhetsområdet. Till bilden hör att ansökan omfattar ett betydligt större verksamhets- och brytningsområdet än vad nuvarande tillstånd medger.

Vapstens sameby är en sameby som är påverkad av en mängd olika typer av konkurrerande markanvändning inom sitt renskötselområde. Supartallen utgör ett av dessa. Även om varken den nuvarande eller sökt täkt tar mark i anspråk som utgör riksintresseområde för rennäringen så innebär en utbredning ett ingrepp i del av samebyns kärnområde och innebär en ytterligare begränsning av möjligheterna att förflytta renar över väg 92 väster om täkten dvs. det som i renskötselplaner utgör en svår passage.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det är ostridigt i målet att täktverksamheten liksom transporter till och från denna innebär störningar för rennäringen.

Domstolen konstaterar vidare att bolaget i huvudsak har avsett att bedriva verksamheten under de månader när samebyn inte nyttjar området och att det i sig är en skadelindrande åtgärd som minskar påverkan på rennäringen. Mark- och miljödomstolen anser att anpassningar behöver ske av täktverksamheten om den ska kunna bedrivas under vinterbetesperioden och att täktverksamhet endast ska få bedrivas under denna period om samebyn medger det. Enligt domstolens mening är det avgörande för bedömning av verksamhetens tillåtlighet, då det utan en sådan reglering i tillståndet inte kan förutsättas att den ansökta verksamheten och rennäringen kan samexistera på det sätt bolaget har uppgett. Domstolen anser därmed att en särskild överenskommelse mellan bolaget och Vapstens sameby om att bolaget ska få bedriva verksamhet även under perioden 1 oktober till 30 april innebär en tillräcklig skadelindrande åtgärd. Det kan av det skälet och då bolaget själv uppgett att verksamheten i huvudsak kommer att bedrivas under sommarhalvåret inte anses som alltför ingripande att föreskriva ett villkor i denna del.

Genom att begränsa verksamhetens tillåtlighet till en tid på året då renar inte befinner sig i området bedömer domstolen att täktens utbredning inte påtagligt kommer att skada rennäringens intresset. Vidare medger domen en möjlighet för parterna att komma överens om eventuella skyddsåtgärder eller annat som skulle kunna möjliggöra en samexistens i området även under tider på året då renskötsel får bedrivas i anslutning till täkten.

Med de begränsningar avseende verksamhetens utövande som domstolen ovan redovisat tillåter domstolen den ansökta verksamheten.

När det gäller hur villkoret för verksamhet under perioden 1 oktober till 30 april närmare ska utformas anser domstolen att det under de givna förutsättningarna är upp till verksamhetsutövaren att inhämta medgivande från samebyn. Det ska tydliggöras i villkoret på det sätt som framgår av domslutet. Detta kommer att innebära att det kan vara lämpligt att bolaget initierar samråd med samebyn, för att undersöka om förutsättningar till medgivande finns liksom om relevanta skyddsåtgärder kan vidtas för att ett medgivande ska vara möjligt. Att i villkoret

ange att samråd ska ske är dock endast något som skulle binda bolaget och det skulle inte innebära några åligganden för samebyn. Domstolen anser att det därför inte finns anledning att i detta fall explicit i ett villkor ange att samråd mellan parterna ska ske. Domstolen anser inte heller att det är lämpligt att föreskriva ett bemyndigande för tillsynsmyndigheten att besluta i frågor där parterna inte har lyckats enas om hur täktverksamheten ska kunna anpassa utifrån aktuella omständigheter för rennäringens bedrivande. Samebyns yrkande om att bolaget årligen, inför tid på året då renar betar i området, ska bjuda in samebyn till samråd för ömsesidig information som kan vara av vikt för att undvika störningar och påverkan på renskötselns markanvändning i området ska därför avslås.

När det gäller samebyns yrkande om ersättning från bolaget för att delta i samråd kan domstolen konstatera att Mark- och miljööverdomstolen i tre avgöranden i november 2024 klargjort att förutsättningar saknas för att ålägga en verksamhetsutövare att betala samebyars kostnader för samråd, särskilt i fall som detta när det inte framkommit att någon sådan ersättningsskyldighet skulle vara av betydelse för möjligheten att fortsättningsvis bedriva rennäring i området (Mark- och miljööverdomstolens avgöranden den 6 november 2024 i mål M 4462-23, M 6654-23 och M 10022-23). Samebyns yrkande om ersättning för samråd ska därför avslås.

Vid den utgång i tillåtlighetsfrågan som domstolen ovan redovisat saknas enligt domstolens mening skäl att skjuta upp frågan om i vilken omfattning bolaget ska vidta lämpliga skyddsåtgärder och ersätta samebyn för utgifter för minskat betesområde m.m. Med det följer också att det saknas skäl att - såsom samebyn också yrkat - fastställa en provisorisk föreskrift till dess att den provisoriska frågan är avgjord.

Övrigt

Den sökta verksamheten står inte i strid med någon översiktsplan för området. Den sökta täktverksamheten innebär inte heller en påtaglig negativ påverkan på något riksintresse enligt 3 och 4 kap. miljöbalken

Villkor

Bolaget har i ansökan lämnat förslag till villkor för verksamheten. Domstolen konstaterar att det inte framkommit några invändningar mot merparten av de villkor som bolaget föreslagit.

Mark- och miljödomstolen bedömer att de villkorsförslag som yrkats av bolaget och har lämnats utan erinran av myndigheterna i huvudsak kan fastställas. Samma gäller för myndigheternas villkorsförslag som bolaget accepterat. I de delar där villkorsförslagen är stridiga gör domstolen följande bedömning.

Villkor 8 Buller

Nämnden har framfört att det till dem framförts anonyma klagomål avseende buller från bolagets verksamhet i tälten. Av bolagets utförda beräkningar framgår att gällande riktvärden kommer kunna innehållas efter de skyddsåtgärder som bolaget åtagit sig och som fastställs enligt villkor nr 8.

Villkor 11 och 12 Vibrationer och luftstötsvågor

Såväl länsstyrelsen som miljö- och byggnämnden har invänt mot att det av bolaget föreslagna villkoren kopplat till vibrationer och luftstötsvågor är allt för generöst formulerat i och med möjligheten att överskridanden tillåts.

Bolaget har genom utförda utredningar visat att de nivåer som föreslås dels är under de nivåer där skador på byggnader kan förväntas men också i nivå med praxis för vibrationer och luftstötsvågor i samband med sprängningar i tälter. Bolaget har vidare påtalat den problematik som kan finnas med att med exakthet förutse hur berget ska bete sig vid en sprängning. Då ett överskridande är straffsanktionerat menar bolaget att det behövs ett visst mått av flexibilitet i villkorets utformning.

Av redovisningen av sakkunnig vid huvudförhandlingen framgick vidare att den skillnad som är mellan 4 mm/s kontra 6 mm/s är svår att uppfatta. Domstolen bedömer därmed att föreskrivet villkor är väl avvägt avseende så väl för verksamhetsutövaren som närboende.

Villkor 15 Samråd

Med föreliggande domslut anser domstolen att det av bolaget föreslagna villkoret nr 15 (om samråd med samebyn) inte behövs. För övriga villkor anser domstolen att det i allt väsentligt har en lämplig utformning och behövs. De ska därför föreskrivas.

Ekonomisk säkerhet

Huvudsyftet med den ekonomiska säkerheten är att täcka kostnader för efterbehandling och andra efterbehandlingsåtgärder för det fall verksamheten skulle behöva avslutas i förtid på grund av obestånd eller liknande.

Bolaget har beskrivit hur efterbehandlingen är avsedd att utföras och också hur beräkningen av säkerhet utförts.

Ingen remissinstans har haft synpunkter på efterbehandlingsplanen eller hur säkerheten beräknats.

Mark- och miljödomstolen bedömer att storleken på den föreslagna säkerheten (16 kap. 3 § miljöbalken) är tillräcklig för det ändamål den avser att skydda. Bolaget har att ge in säkerheten till domstolen för beslut att den är betryggande för sitt ändamål. Säkerheten ska ställas till Länsstyrelsen i Västerbottens län och förvaras av dem.

Igångsättningstid

Bolaget har föreslagit att igångsättningstiden enligt 22 kap. 25 § andra stycket för den miljöfarliga verksamheten bestäms till fem år från lagakraftvunnet tillstånd. Ingen har motsatt sig detta. Domstolen anser att igångsättningstiden ska bestämmas utifrån bolagets yrkande.

Arbetstid

Bolaget har ansökt om en arbetstid avseende vattenverksamheten på 10 år. Skälet för detta yrkande är att vattenverksamheten delvis är avhängig täktens stegvisa utvidgning.

Av 22 kap. 25 § andra stycket miljöbalken följer att den tid som arbetena ska vara utförda inom (arbetstid) ska anges i domen. Denna tid får överstiga tio år endast om arbetena utgör ett led i en verksamhet som tillgodoser ett väsentligt samhällsintresse och av särskilda skäl inte kan slutföras inom tio år.

Domstolen konstaterar att enligt praxis sätts normalt arbetstiden för vattenarbetet vid bergtäkter till mellan fem och tio år trots att det samtidigt bestäms en betydligt längre driftstid. Detta talar emot att arbetstiden regelmässigt ska sättas lika lång som den tänkta driftstiden för täkten. Ett annat synsätt, som är mer förenligt med praxis, är att arbetstiden avser den tid som krävs för att slutföra de fysiska arbetena, såsom att bygga och installera anläggningar för vattenverksamhet, t.ex. brunnar, diken och sedimentationsdammar. Med hänsyn till de skäl bolaget anfört godtar domstolen i detta fall ansökt arbetstid.

Oförutsedda skador

Bolaget har yrkat att domstolen ska fastställa tiden inom vilket anspråk med anledning av s.k. oförutsedda skador till följd av vattenverksamheten ska bestämmas till femton år, räknat från arbetstidens utgång.

Remissmyndigheterna har lämnat förslaget utan erinran. Mark- och miljödomstolen anser att den föreslagna tiden är en lämplig avgränsning för möjligheten att framställa anspråk på ersättning för en oförutsedd skada med anledning av vattenverksamheten.

Verkställighetsförordnande

När det finns skäl till det får mark- och miljödomstolen förordna att tillståndet till en verksamhet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft. Ett verk-

ställighetsförordnande innebär att en lagakraftvunnen dom inte behöver avvaktas och är ur processuell synvinkel att se som ett undantag. Det är därför verksamhetsutövaren som har att visa på vilka skäl som talar för ett verkställighetsförordnade. Verksamhetsutövarens intresse ska med viss marginal väga tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras (se NJA 2012 s. 623).

I detta fall innebär ett tillstånd till verksamheten att den pågående täktverksamheten får fortsätta. Det befintliga tillståndet medger ett uttag av berg och morän av totalt 2 110 000 ton och gäller t.o.m. 31 juli 2032. Eftersom uttaget redan är uppnått har bolaget ansökt om nytt tillstånd. Bolaget har anfört att det finns ett stort behov av materialet för större infrastrukturprojekt där kraven på materialkvalitet är särskilt höga och har därför begärt tillstånd att redan innan domen vunnit laga kraft, få transportera ut materialet.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att det är krossat bergmaterial av hög kvalitet. Några vägande skäl emot att tillåta att bolaget verksamhet får tas i anspråk även om domen inte har vunnit laga kraft har inte framkommit. Bolaget bör därför medges tillstånd att bedriva den sökta täktverksamheten samt återvinningsverksamheten samt uppföra och bibehålla erforderliga anläggningar för att bortleda i takten inläckande yt- och grundvatten trots att domen inte vunnit laga kraft.

Prövningsavgift

Mark- och miljödomstolen beslutade den 12 juli 2024 att bolaget skulle betala en prövningsavgift om 33 500 kr enligt förordningen om avgifter för prövning och tillsyn enligt miljöbalken. Domstolen anser inte att det finns skäl att ändra det tidigare beslutet och bestämmer därför avgiften slutligt till samma belopp.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (MMD-01)

Överklagande senast den 25 juli 2025.

Anders Carlbaum

Daniel Jonsson

I domstolens avgörande har deltagit tf. rådmannen Anders Carlbaum, ordförande, och tekniska rådet Daniel Jonsson samt de särskilda ledamöterna Tomas Ek och Johan Svensson